

BIBLIOTECA ROMÂNEASCĂ

ENCICLOPEDIA: SOCEG

ANTONIO FOGAZZARO

POEZIILE SPULBERATE NUVELE

Traducere din Italianește de D. TOMESCU
Cu un portret

Bibl. out. (Autori moderni străini)

Prețul
30
BANI

BIBLIOTECA ROMÂNEASCĂ

ENCICLOPEDICĂ „SOCEC“

PREȚUL ABONAMENTULUI

Pe un an (96 numere)	Lei 24
„ 6 luni (48 numere)	„ 12
„ 3 „ (24 numere)	„ 6

— Revista se trimite franco la domiciliu în toată țara —

Abonamentele începe dela numerile 1, 25, 49 și 73.

Redacția și Administrația la „Librăria SOCEC“, București.

DIN

BIBLIOTECA JUBILIARA SOCEC

au apărut

- No. 1 *Carmen Sylva, Povestile Peleşului*
- No. 2 *Mircea Roseti, Nuvele*
- No. 3 *Alecsandri V. Poesii popul. ale Rom. vol. I*
- No. 4 „ „ „ „ „ „ II
- No. 5 *Const. Negruzzi, Păcatele Tinerețelor*
- No. 6 *Alecsandri V. Poesii alese.*

Fiecare volum 95 bani

BIBLIOTECA ROMÂNEASCĂ
ENCICLOPEDICĂ „SOCEC“

No. 31.

ANTONIO FOGAZZARO

IDILE SPULBERATE

NUVELE

TRADUCERE DIN ITALIENEȘTE

DE

D. TOMESCU

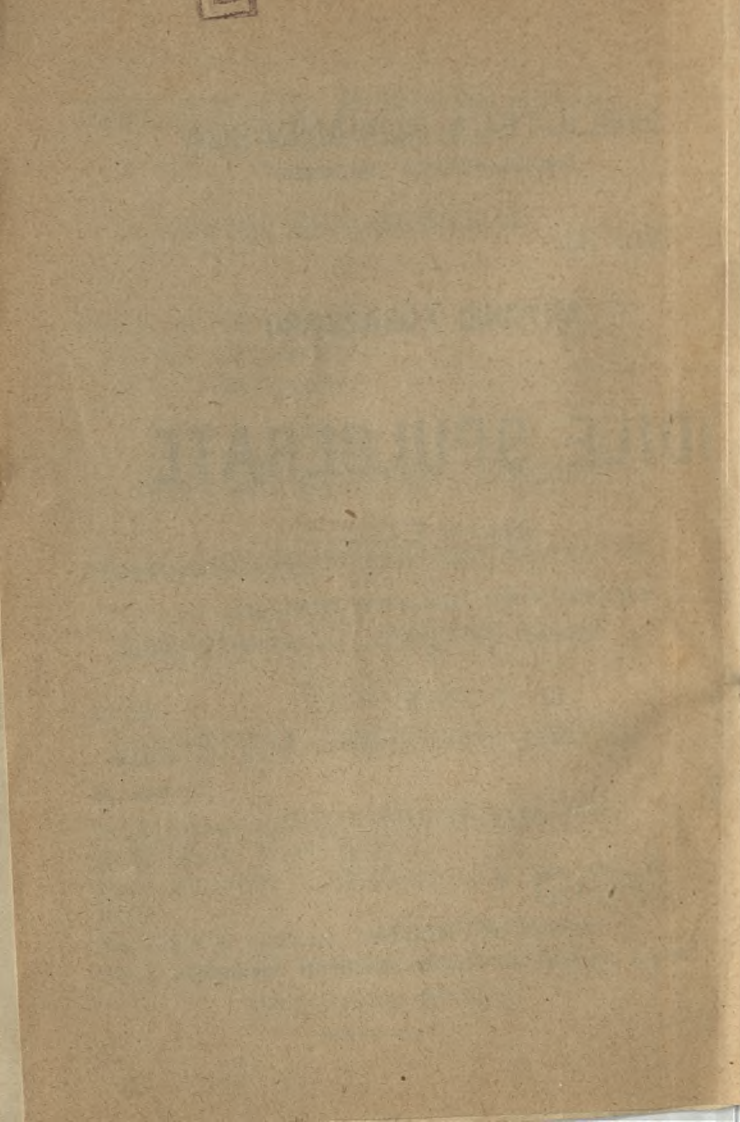
CU UN PORTRET

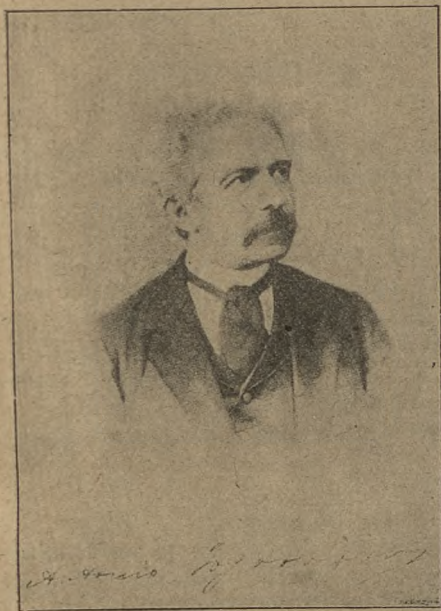
554.431

BUCUREȘTI

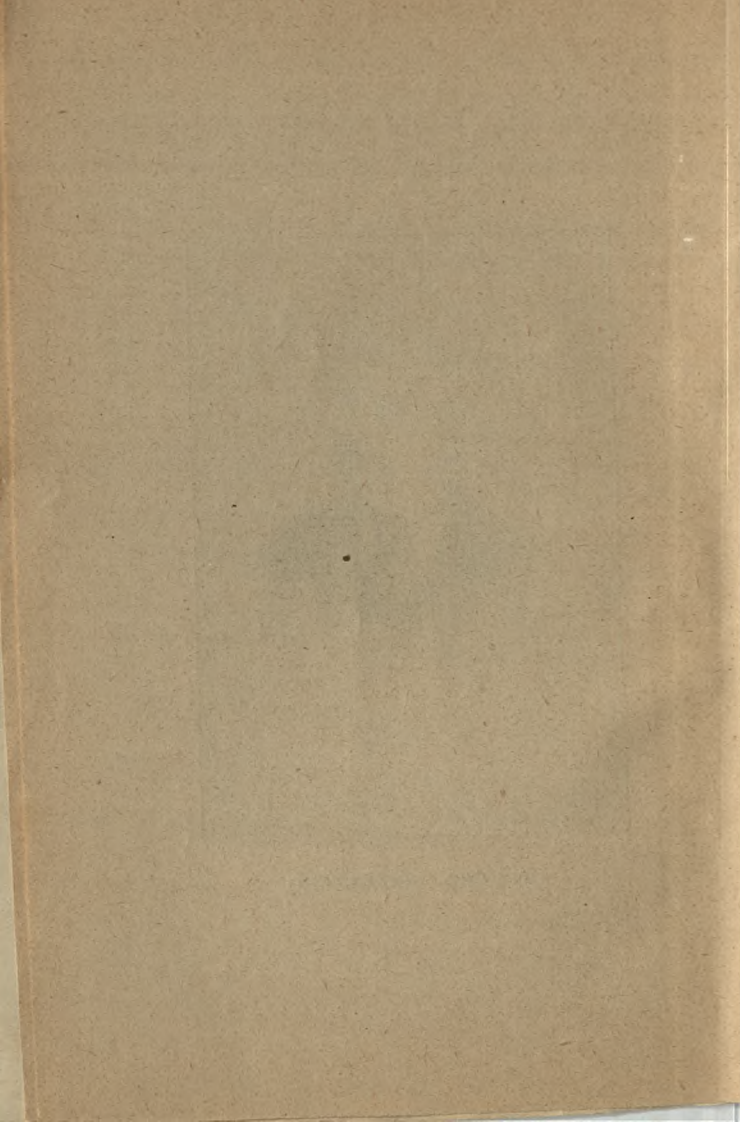
Editura Librăriei SOCEC & Co., Societate Anonimă

1908

ANTONIO FOGAZZARO

NOTIȚĂ CRITICĂ

În această broșură, publicăm trei povestiri ale unuia dintre cei mai însemnați romancieri ai Italiei contemporane, *Antonio Fogazzaro*. Cine e *Fogazzaro* și cari sînt meritele lui literare se poate vedea din studiul plin de avînt și căldură al excelentului traducător al acestor bucăți, tînărul scriitor *Dumitru Tomescu*, dela care avem de așteptat multe și frumoase lucrări.

În rîndurile ce urmează vom arăta numai însușirile literare ce putem gusta în aceste povestiri.

Cea d'intîi dintre ele, *Idilă spulberată*, este o novelă în cel mai curat înțeles al cuvîntului. Deși se pune singur în scenă și deși toată povestirea pare o simplă *amintire* — așa încît elementul *istoric* par'că ar putea înăbuși *poezia* — totuși scriitorul știe să înlănțuiască deosebitele momente ale întâmplării, atît de ingenios, că ne ațîță curiozitatea în cel mai înalt grad, chiar dela prima pagină.

Elementul *fantastic* și *neprevăzut*, ce caracterizează în esența ei o adevărată novelă, este iscodit aci atît de firesc și atît de atrăgător, că puține sînt narațiunile de acest fel, cari să ne robească mai mult atenția decît aceasta.

Dar cu toată această remarcabilă ingeniozitate romantică a combinării faptelor, nu această însușire constituie partea cea mai interesantă a acestei povestiri. Aceasta ar fi prea puțin pentru ca novela să fie privită ca operă literară de preț. Adevărata ei valoare de artă stă în faptul că, cu ajutorul acestei ingenioase combinațiuni, Fogazzaro știe să pună în relief, într'un cadru real și totuși poetic, un sentiment înalt, delicat, curat, duios și tainic, cari ne pătrunde sufletul și ne încîntă cu dulceața lui. Este dragostea de o clipă și totuși eternă, între două ființe, cari, par'că peste știrea lor, se înțeleg și-si îmbină sufletele, — se înțeleg pentru *totdeauna* primind să nu se mai vadă *niciodată* — iar la lumina acestei iubiri ce trece și totuși rămîne, par'că Dumnezeuirea, natura, viața primesc un înțeles cu totul deosebit decît acela, cu care ne-a obișnuit *religia* și *filozofia*.

E că Fogazzaro este un poet *mistic*, e un artist care caută să pătrundă sensul lumii cu ajutorul inimei și prin această apucătură a spiritului său, el se așează alături de *Wagner*,

7

Ibsen și *Tolstoi*, fiind de altminteri aproape din aceeași generațiune cu dinșii.

Din această pricină, impresia încântătoare ce ne lasă povestirile lui *Fogazzaro* are într'însă ceva liric, ceva adînc personal, chiar cînd, ca în această novelă, ea este determinată numai cu mijloace prin excelență epice. De aceea iarăși, cu toată năzuința sa spre plasticitate, spre redarea prin desen a formelor, contururile imaginilor ce crează rămîn oarecum înecate de un prisos al simțirii. De aceea, în fine, ideia din care crește sentimentul nu are toată limpezimea poezilor clasici. Aceste defecte aparente sînt condițiunea necesară felului particular de a fi a ceea ce se numește misticism. Dar, deși imaginația sa plastică este relativ mică, deși ideia rațională ce pune în opera sa nu e destul de limpede, și deși obiectivitatea lui artistică suferă, totuși *Fogazzaro* are destulă imaginație, destulă claritate în idei și destulă obiectivitate, pentruca misticismul său să nu cadă în sentimentalismul monoton, inform și nesănătos al unora din scriitorii moderni la modă, cum e *Maeterlinck*. Misticismul lui *Fogazzaro* are rădăcini suficiente în sînul realității, este un misticism sănătos, ca și acela al marilor înaintași cu cari l-am alăturat mai sus. El merită să fie pătruns și gustat de or'cine vrea să-și întărească sufletul cu o cultură adevărată.

Înșuşirile acestui misticism, care rămîn calități, în *Idilă spulberată*, apar din ce în ce aproape defecte în „*Fidelia*“ și „*Mălgari*“, și anume, în cea d'întîi, pentru că interesul ei se mărește dacă năzuim să-i dăm un înțeles simbolic, pe care însă nu-l putem realiza pe deplin și cu toată siguranța de interpretare; cea de-a doua, pentru că, fiind clar simbolică, conține prea multe și prea complicate elemente, cari, în adevăr, măresc emoțiunea, dar întunecă mai mult sau mai puțin ideia simbolizată.

Or'cum ar fi, aceste trei povestiri sînt foarte bine alese, atît pentru că se citesc cu cea mai mare plăcere, cît și pentru că pe temeiul lor ne putem da seama de calitățile proprii ale acestui celebru scriitor. Dacă mai adăogăm că ele sînt traduse cu un rar simț de limbă, într'un stil personal și cu o adîncă priceperē atît a scriitorului, cît și al secretelor limbii românești, — am spus tot ceea ce poate recomanda această cărticică iubitorilor de bună și aleasă literatură.

ANTONIO FOGAZZARO

(Notiță bio-bibliografică)

Scriitorul italian, din care dăm traducerea acestor cîteva nuvele și povestiri, se bucură azi de o faimă europeană. Lucrările sale sînt tălmăcite aproape în toate limbile moderne și pretutindeni e citit și admirat. Din întreaga sa operă literară, foarte bogată și foarte variată, se desface o mare forță artistică și o înaltă forță morală. Într'însul, *marele artist* trăește alături de *omul bun* în cea mai desăvîrșită îmbinare și armonie. Personalitatea lui adică e plămădită nu numai din cele mai puternice însușiri artistice, dar și din cele mai alese virtuți sufletești. E un suflet de o religiozitate adîncă, de o evlavie senină și de o bunătate creștinească în cel mai curat înțeles al cuvîntului. Cine ar bănuî, că acest scriitor își hrănește spiritul citind Biblia și

Evanghelia, de unde, fără îndoială, își soarbe
 acea forță morală, acea puritate de simțire
 și acea seninătate cari îl deosebesc cu priso-
 sintă! De aci izvorăște acea mare iubire a lui
 pentru frumusețile limpezi și neîntinate ale
 naturii și ale vieții.

S'a născut la 25 Martie 1842, în orașul
 Vicenza, unde și-a făcut cele dintii studii,
 pe care le-a continuat apoi la Universitatea
 din Turin. A scris poezii, romane, nuvele,
 studii de critică, studii filozofice.

Primele sale versuri au apărut la 22 Mai
 1863, brodate în jurul unei amintiri triste
 de pe lacul Como; în ele poetul se arată a
 a fi un desăvârșit mînuitor al versului, lăsînd
 să se întrevadă, pe lângă cele cîteva remi-
 niscente leopardiene, viitorul poet care avea
 să cînte și să nemurească *Valsolda*.

La 1874 apărură *Miranda*, o povestire în
 versuri albe, și o minune de adevăr psiho-
 logic, de gingășie și de poezie pătrunzătoare.
 După *Miranda*, în 1876, apărură *Valsolda*,
 un strălucit mănunchi de poezii lirice, izvorite
 din marea lui iubire pentru acel colț de pămînt
 „umil și necunoscut“ care se numește
Valsolda. În acest volum, poetul ne zugră-
 vește, în versuri alese, lacul, munții și toate
 frumusețile tainice ale acestui cuib al său.

care i-a pricinuit cele mai fericite clipe, încă din cei mai fragezi ani ai vieții sale.

Fogazzaro e un artist desăvârșit, în ceea ce privește schițarea și zugrăvirea priveliștilor din natură. La dînsul, sentimentul naturii înconjurătoare e însuflețit și înviorat de veșnica prezență suggestivă a unui ideal, care se află dincolo de natură, și față de care ea, natura, nu e decît o palidă oglindire.

Un lac întortochiat, care iese dinspre apus, cine știe de unde, dela spatele unui promontoriu rîpos, și se pierde spre răsărit, iarăși cine știe undă, la spatele unui vîrf umil; de jur împrejur niște munți înalți, cari își împlîntă poalele lor în apele verzi, încingîndu-le din toate părțile și oglindindu-și în ele măreția lor săracă și smerită; o mulțime apoi de sătulețe sfoase, tănuite în umbra vreunei văi, sau pitulate printre plantațiunile de vii și de maslini — iată priveliștea din care se inspiră aceste versuri, întitulate *Valsolda*. Singuraticul poet, pătrunzînd în tainele cele mai ascunse ale acestui colț de pămînt, e vrăjit de farmecul lui și-i cîntă frumusețea lui austeră în versuri neperitoare, care se disting prin noutatea comparațiunilor, prin îndrăzneala concepției și a metaforii și prin acel sentiment, veșnic intens, al naturii.

Ca romancier, Antonio Fogazzaro ocupă

azi, cel dintîiu loc în Italia, nu numai prin înălțimea artei sale, ci și prin noblețea și prin puritatea sentimentului care stăpînește în scrierile sale, și prin care a izbutit să ridice din mocirlă literatura de romane a italienilor. Primul său roman, *Malombra*, a trezit o adevărată uimire. În acest roman, mai mult ca or'ce, te încremenește munca surprinzătoare a imaginației, care-ți dă o măsură dreaptă de marea putere inventivă de care dispune Fogazzaro. E un roman bogat în descripțiuni, plin de colorit, de adevăr și de lumină. Cînd îl citești, ai impresia că vezi aeeva, înaintea ochilor, priveliștile descrise. Măestria plină de desăvirșire, cu care Fogazzaro ne înfățișează tipurile sale, dovedește un foarte fin și pătrunzător spirit de observație. Pînă și personagiile mai mărunte din roman sînt zugrăvite, după pilda lui Manzoni, c'o reliefare precisă și pronunțată, imprimîndu-le astfel o individualitate bine conturată. Ceeace alcătuieste însă meritul deosebit al lui Fogazzaro, e că în acest roman, ca și în toate celelalte, vei afla scene inspirate nu numai din cultul celei mai alese frumuseți, ci și dintr'un sentiment așa de înalt și de nobil, de religios și de moral, încît cînd îl citești, te simți numai decît mai bun, mai senin, mai purificat.

Celelalte romane ale sale sînt: *Daniele*

Cortis, în care Fogazzaro caută să opună corupției din societatea modernă, idealismul creștin, răzimat pe credința în D-zeu și într'o viață mai bună; *Il Mistero del Poeta*, o strălucită apologie a idealismului în iubire; *Piccolo Mondo Antico*, cel mai de seamă roman al său, prin sentimentele înalte și puternice, prin realitatea personajilor și a mediului, prin arta simplă și aleasă cu care Fogazzaro știe să încâtușeze pe cetitor; apoi, romanul mai recent, *Il Santo*, inspirat din frământările pentru reforma bisericii catolice și care a avut pretutindeni un puternic răsunset și i-a creat lui Fogazzaro un nume și o faimă europeană.

Arta distinsă a lui Fogazzaro însă nu e tur-nată numai în romanele sale, ci și în poveștirile sale mai mici, care, publicate mai întâi prin diferite reviste și ziare literare, au fost strinse apoi în două volume: unul intitulat *Fedele* și celălalt, *Idilii spezzati*. Cîteva din aceste nuvele, sînt adevărate mărgăritare de artă.

Pretutindeni găsești scăpări de sarcasm, presărări de umor și o deplină vioiciune de tinerețe și de seninătate. Aceeași fineță de gust, aceeași adîncime de sentiment, aceeași superioritate morală, aceeași iubire curată a naturii, aceeași pătrundere de suflete, acelaș

idealism și aceeași lumină nesfârșită, se desprinde din nuvelele sale, ca și din celelalte scrieri ale sale.

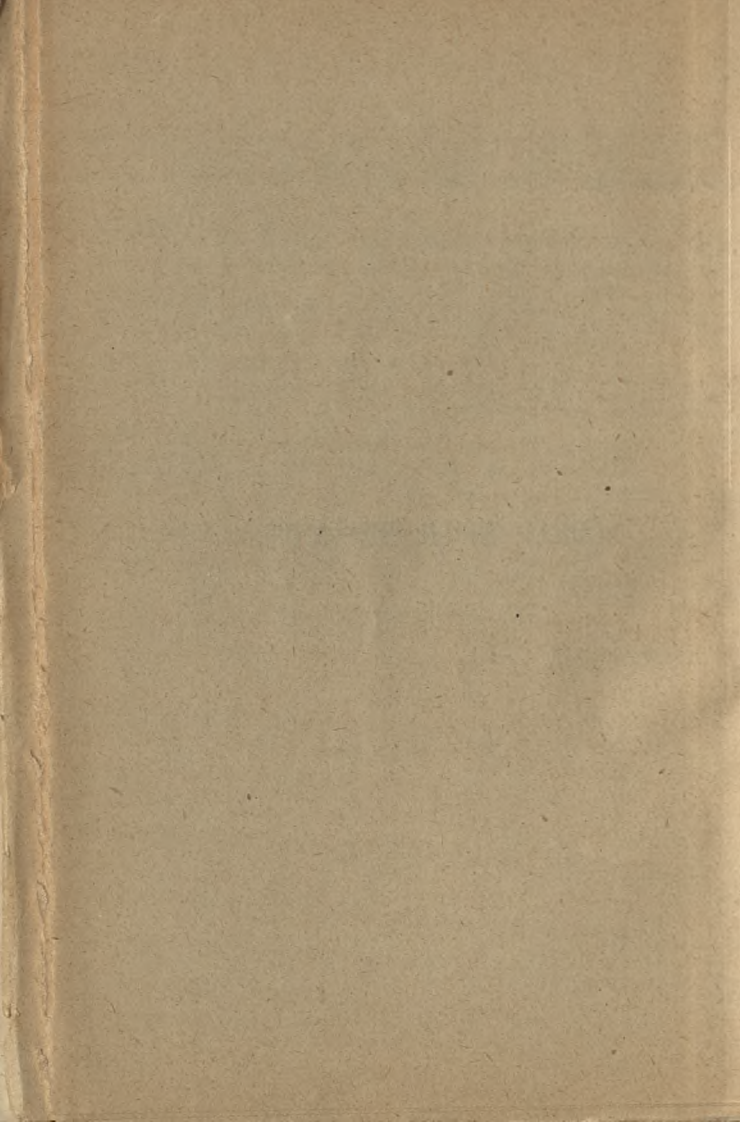
Observarea statornică a naturii și a vieții, năzuind mereu să dezvelească cele mai tainice și mai subtile frumuseți, a făcut pe Fogazzaro să ghicească *frumosul* chiar și în cele mai mărunte și mai neînsemnate lucruri.

Convingerea lui supremă e, că arta trebuie să înalțe, prin reprezentarea frumosului, elementele superioare din om, și dimpotrivă, să înlătore pe cele brutale și inferioare.

Acestea sînt însușirile cari deosebesc pe Fogazzaro, asigurîndu-i dragostea întregului spirit omenesc, și pentru cari am ținut să-l facem cunoscut și publicului nostru, traducînd aceste cîteva povestiri.

Traducatorul.

IDILE SPULBERATE

IDILE SPULBERATE

Lunile de vară mi le petrec la Oria, pe țărmul lacului Lugano, într'o vilă mică bătută de valuri, la poala unui munte, așternut cu vii și presărat cu măslini.

E un colț de pământ liniștit și încântător, cu multe ademeniri pentru artiști și pentru firile visătoare.

Cînd sînt la Oria, mai toată ziua mi-o petrec în barcă, rătăcind singur pe lac, îmbrăcat ca un luntraș, întovărășit numai de cîteva cărți și de uneltele mele de pescuit. Această deprindere mi-a prilejuit, acum cîteva ani, cea mai romantică aventură din viața mea.

Intr'o dimineață, priponii luntrea la țărm, între două stînci, în fața orașului Lugano, acolo unde se află acum Restaurantul Cavallino.

Pe atunci, locul era cu desăvîrșire sălbatec și pustiu. Între pragurile celor două stînci, se adîncește o vîlcea umbroasă, din fundul căreia străbate vuietul pierdut al unei cascade mici, subțire ca un fir de argint.

Pescuisem de-a-lungul țărmlui stîncos al muntelui Caprino și-mi stricasem uneltele, fără să prind nici măcar un peștișor.

Coborîi din barcă, mă așezaiu la umbră și începui să mi le întocmesc din nou.

Nu trecu mult însă, și de-asupra cascadei răsună o voce aspră de bărbat și niște țipete femeiești. Imi închipuii numaidecît, că trebuie să fie niscăi doamne, care vor să coboare în vale. Într'adevăr, cînd mi-aruncaiu ochii în sus, văzui coborînd încet, cu fereală, pe povîrnișul ierbos din marginea cascadei, o fată frumoasă, care sprijinea cu umbreluța pe o altă fată mai mică, de vreo paisprezece ani, și cu un coșuleț în mîină. În urma lor, cobora un domn foarte în vîrstă, agățîndu-se de ierburi și bombănind mereu. Scoaseră din coșuleț *sandwiches*, fructe și cîteva sticle, și se așezară să prînzească. Domnul acela în vîrstă, un bărbat bondoc, cu nasul roșu și

cu favorite fumurii, părea stinjenit de vecinătatea mea; domnișoara cea mai mare însă, mi-aruncă o ochire fugară și zise cu dispreț: „*A fisher*“ (un pescar). Cuvîntul acesta nu-mi căzù tocmăi bine și simții par'că o rușine ascunsă, care-mi ridică tot sîngele în obraji. Nu se mai sinchisiră apoi de mine, și începură să mănînce și să vorbească cu multă voioșie, iar eu, care de obicei abia pot să înțeleg pe cineva vorbind englezește, rămăsei uitat de limpeziciunea cu care vorbeau acești inși, în deosebi domnișoara care zisese: „*A fisher*.“ Era o fată destul de frumoasă, sprintenă în mișcări, înaltă și mlădie; avea un păr negru și niște ochi albaștri, limpezi. Nu mai mi-aduc aminte cum era îmbrăcată; știu atît, că purta la cingătoare un mănunchi de flori de ciclame, și avea niște mîini de o gingășie rară.

Eram pe atunci în deplina frăgezime a simțirii mele, și în fiecare privire a unor ochi frumoși, vedeam licăriri de patimă și comori de iubire. E drept, că ochii acestei fete nu-mi aruncaseră decît o singură privire, și încă o privire de dispreț, dar tocmăi acest dispreț al ei îmi ațîta închipuirea și mă făcea

să visez o nouă fericită întâmplare. În văpaia tinereții mele, îmi plăcea să dau sbor închipuirii și să făuresc cele mai ciudate și mai necrezute aventuri de iubire. Femeile aventurilor mele mi le întruchipam întotdeauna frumoase și semețe, iar pe mine mă închipuiam ca un prinț travestit. Veneam să cer iubirea lor, și-mi trînteau disprețul în față; atunci, dădeam masca la o parte, prințul eșea la iveală și trufașele frumuseți cădeau învinse la picioarele mele.

Tot privind însă la gingașa făptură a fetei care mă disprețuisese, lăsaiu la o parte gîndul de a o face să-mi cadă la picioare, pentru că nu eram un prinț, și mă hotărîi s'o las în uimire, arătîndu-i că știu englezește și desfășurîndu-i însușirile mele literare, ceea ce fără îndoială, avea să-i insufle oarecare respect față de mine.

Domnul cel în vîrstă, după ce înghiți cîtiva *sandwiches*, aduse vorba despre întoarcerea la Lugano, și înțelesei că nu dorea de loc să se mai cațere iarăși pe munte, ca să ia vaporul dela stațiunea vecină, Caprino.

Ce ar fi fost acum, dacă pescarul s'ar fi înfă-

țișat cu un aer distins și, cu un zîmbet ușor, ar fi întrebat în englezește: „Doriți o barcă, domnișoară, și un pescar drept barcașiu? Primiți să vă conduc pe *the oval mirror of the glassy lake?*“ Nu, aș fi fost ridicul. Și dacă domnișoara mi-ar fi rîs în nas, ce puteam să fac? Puteam oare să-i zic: „Știți, domnișoară, că versul acesta e din Byron?“ Nu, — aș fi fost firește și mai ridicul. Imi strînsei atunci unelte, le dusei în barcă, și ascunsei un volumaș din Heine, pe care l-aveam cu mine; apoi mă întorsei, mă apropiaiu de domnul cel în vîrstă și-l întrebaiu în italianește, săltîndu-mi puțin pălăria, dacă dorește o barcă pentru Lugano.

Domnul privi nedumerit la fiica sa cea mai mare, care-i lămurî propunerea mea. Părî mulțumit și-mi răspunse numai decît: „*Yes, yes, Lugano, Lugano.*“

— Să cercetăm puțin barca, *papa*, zise glasul cel dulce al domnișoarei. — Nu-mi plac de loc bărcile de pescari: sînt așa de murdare! De unde știi că nu miroase a pește!

Nici că se putea o ironie mai amară pentru mine, care puțin mai înainte îmi blestemasem

pînă și soarta, din pricina nefericitei mele pescuiri.

Cealaltă domnișoară însă alergă ca o săgeată drept la țârm, și începù să strige numai decît: „Harriet! Harriet!”

Pe țârm se afla numai o singură barcă și domnișoara nu putea să se înșele: era fără îndoială barca mea.

Miss Harriet rămase foarte uimită, văzînd că pescarul era stăpînul unei elegante bărci de stejar, cu pernițe moi de piele, și că într'adevăr barca nu mirosea de loc a pește.

Chiar și bătrînul fù foarte mulțumit.

— Întrebă-l de preț, Harriet — zise el — Barcagiii ăștia de pe aici sînt niște pungășii! Nu putui nici cel puțin să fac o mișcare de împotrivire, și mă simții și mai jignit, cînd miss Harriet îi răspunse:

— Țsta nu-mi pare a fi un pungăș. Are înfățișare de om cinstit, *papa*. — Apoi se întoarse spre mine și mă întrebă c'un fermecător accent anglo-italian:

— Cît ne ceri pînă la Lugano?

Fața-i se rumeni ușor, de sigur pentru că îmi vorbea în italienește, și încercaiu o plăcere

ascunsă, privindu-i obrazii împurpurați, încît cîteva clipe stătui așa fără să-i răspund. Apoi răsponsei în grabă și la întîmplare:

— Cincizeci de bani.

— Cît a zis? — o întrebă pripit tatăl său. — Spune-i, că-i prea scump, Harriet.

— Dar nu e scump de loc, *papa*, e un preț de nimic. E mai puțin decît o jumătate de șeling.

Se suiră apoi în barcă; și dacă nu-mi făcui tocmăi plăcere să sprijin pe domnul cel cu nasul roșu, fusei însă răsplătit cu prisosință, simțind o clipă mîna gingașă a miss Harrietei. Cealaltă fetișcană sări singură în barcă, fără ajutorul nimănui.

Lacul se desfășura liniștit și neted ca o oglindă. Dela Cavallino la Lugano poți merge numai bine într'o jumătate de ceas; eu însă mărturisesc că n'aveam nici un zor. Cum ni-meni nu mă lua în seamă, puteam să privesc pe miss Harriet fără nici o stînjnire.

Mi se părea că m'am și îndrăgostit de dînsa, și socoteam în gînd, că aș putea să vîslesc o lună, numai să pot șopti o vorbă la urechea acea mică și trandafirie; un an, să însemn

o sărutare pe obrazul acela fraged, și viața întreagă, să pot fura, pe-o clipă numai, desmierdarea gingașă a buzelor ei.

— Vai de mine! — mormăi bătrînul, pe cînd eram adîncit în aceste proporții geometrice.

— Apoi cred, că pînă mîine, numai bine vom ajunge și noi la Lugano. Spune șiretului ăstuia de băiat, să vîslească mai cu inimă, Harriet.

Fata-i răspunse că n'au de ce să grăbească spre Lugano, cînd e așa de dulce să rătăcești pe lac. Mă întrebă apoi de numele vîrfului, care se avînta îndrăsneț deasupra Valsoldei.

— Vîrful Cressogno, răspunsei eu.

— Cressogno? Ce va să zică Cressogno?

Nu-mi înțelese însă răspunsul și surioara ei pufni de rîs. Atunci îi spusei în franțuzește, zîmbind: *Cressogno c'est le nom du village que vous voyez là-bas.*

Miss Harriet mi-aruncă o uitătură așa de uimită și de întrebătoare, încît trebui să spun numaidecît, că mai înainte fusese luntraș pe lacul de Geneva.

De aci în colo, ne aprinserăm la vorbă. Bătrînul nu ştia o boabă franţuzească; iar miss Bertha, fata cea mai mică, ştia foarte puţin; Harriet însă, vorbea desăvîrşit. Mă întrebă o mulţime de lucruri despre munţi şi despre lac, iar eu, ca să fac pe grozavul, îmi uitaiu o clipă de rolul pe care-l jucam, şi-i vorbii mai mult ca un artist, decît ca un luntraş.

Li arătaiu Oria în depărtare, şi-i spusei că într'una din acele căsuţe bătute de valuri, la poalele muntelui aşternut cu vii şi presărat cu măslini, locuieşte un tînăr scriitor italian; că deseori îl plimbam cu barca pe lac, şi că ne desfătăm de minune, mai ales cînd lacul e cuprins de furtună. Şi începui să-i descriu frumuseţea sălbatică a furtunii, mînia năpraznică a valurilor înspumate, culorile schimbătoare ale munţilor şi ale apei, fulgerările luminoase de pe vîrfurile Cressogno.

— Harriet, zise bătrînul — cum se zice pe italieneşte *to row?* (a vîsli).

— *Remare*, zise ea.

Atunci se întoarse către mine şi mă apostrofă:

— *Remare, remare!* (vîsleşte, vîsleşte!)

Nu-mi putui stăpîni rîsul, și fetele rîseră cu mine.

Bătrînul se făcù foc, țipă la ele și zise că sînt un obraznic nesuferit.

Cîteva clipe nu îndrăznî nimeni să mai sufle nici un cuvînt; iar eu începui să vislesc din răspuțeri. Fetișcana mă privea din cînd în cînd cu luare aminte; nu mai avui însă norocul să întilnesc privirile miss Harrietei. Părea că 'ntradins se ferea de privirea mea.

Cea dintîiu, care rupse tăcerea, fu Bertha. Zise încet, aproape șoptit:

— Socotesc că-i foarte inteligent.

— Poate să fie, răspunse bătrînul. — Ne-tăgăduit însă că e un palavragiu și un ne-cioplit.

Simții o adevărată plăcere, ascultînd acest dialog, și discuțiunea care urmă. Miss Harriet mă privi acum de mai multe ori.

— Adevărat barcagiu, zise bătrînul: are niște urechi cît pînzele de mari.

Apoi tot bătrînul mai descoperi că semănam cu *Jack al nostru*... Cine era acest *Jack al nostru*? Fetele se împotrîviră atît de mult acestei comparații, încît mă făcură să bă

nuiese, că *Jack* trebuia să fi fost o maimuță. Ceea care mă apără cu mai mult foc, fu cea mai mică. Miss Harriet căută să fie, oarecum, îngăduitoare față de mine, și zise că, judecat în întregime, sînt destul de simpatie și că în făptura mea e ceva care-o supără și totuși îi pricinuieste plăcere.

Mi se părea că stau pe ghimpî, și eu mai știam încotro să-mi ațintesc privirile.

Mă cuprinsese un neastîmpăr și o teamă grozavă, ca nu cumva să mă dau singur de gol.

Atunci, fiindcă ne apropiam de Lugano, întrebaiu pe miss Harriet în ce loc anume dorese să se coboare. Imi răspunse:

— Vila Ceresio, lângă Hotelul Parcului. O întrebaiu apoi, dacă cumva dorese să mai facă vreo plimbare a doua-zi, și dacă puteam să mai vin. Numai decît se iscă o mică neînțelegere între miss Bertha, care stăruia pentru plimbare, și între tatăl ei, care nu se prea învoia, ca bareagiul să fiu tot eu.

— O, *papa*, se rugă fata; o barecă așa de drăguță!

Miss Harriet îmi ceru să le schițez plimbarea. Propusei să plec din Lugano la nouă

dimineața, să coboare la S. Mamette, să facă o plimbare prin pitorescul Valsolda, să se reîntoarcă de prînz la S. Mamette, și apoi să pornească înapoi spre Lugano.

Bătrînul se înduplecâ.

— Am putea să luăm cu noi și pe Roberts-i — zise el.

— O, da! să mergem cu Roberts-ii, papa! — exclamă miss Bertha.

Miss Harriet nu părû tocmai voioasă de această dorință a bătrînului, și tăcû.

Firește, că acești Roberts-i nu-mi prea plăceau nici mie, și din partea mea puteau foarte bine să rămîie acasă.

Ne apropiasem acum foarte mult de vila Ceresio. Miss Bertha începû deodată să bată din palme și să strige:

— Iată-i! Uite Roberts-ii!

Bătrînul se arată foarte mulțumit; miss Harriet însă murmurâ ceva ce nu putui să înțeleg. Cînd ajunserăm la țarm, miss Bertha coborî cea dintîiu, dînd mîna și tatălui său. Intrebaiu atunci pe miss Harriet, dacă trebuia să mai aștept vreo poruncă nouă: Imi făcî semn că da, și lăsă pe perinița bărcii o m

nedă de cincizeci de bani, plecându-se să privească mai de aproape volumașul din Heine, pe care nu-l ascunsesem tocmai bine.

Zîmbi, și-mi zise încet, pe nemțește:

— *Dumneavoastră ați văslit și pe Rin?*— și fără să-mi dea răgaz să-i răspund, sări sprintenă pe uscat.

Îmi tresăltă inima de plăcere. Nu-mi dăduse ea oare să înțeleg, că-mi ghicise toată taina?

Simțeam că se desfășură ceva plăcut și serios, și eram atît de turburat, încît nici nu luai seama la întîluirea lor cu Roberts-ii. Ascunsei mai bine volumașul cu pricina, și mă tolăanii în barcă, gîndind la cele ce puteau să urmeze.

Așteptain așa un timp, și nimeni nu veni să-mi spuie nimic.

Nu zăream pe nimeni, i-auzeam însă vorbind în grădină, și deosebeam bine glasul mis Berthei și al tatălui ei, încrucuișindu-se cu alte voci necunoscute.

În sfîrșit, se ivi miss Bertha, însoțită de un tînăr foarte elegant, fără îndoială d-l Roberts, care mă întrebă într'o italienească desăvîrșită, dacă-l pot duce pînă la Castagnola.

Castagnola cădea în drumul meu spre Oria Răspunsei da. Atunci, miss Bertha îmi zise în franțuzește:

— *Demain matin, à neuf heures, ici.*

După aceea se ivi bătrînul, surizător și mîndru, ducînd la braț o prea frumoasă și elegantă doamnă, între douăzecișieinci și treizeci de ani, căreia Bertha-i zicea miss Roberts. Harriet nu se mai arătă de loc. Mărturisesc că avui o impresie de mulțumire privind frumusețea și aerul distins al tînărului domn Roberts.

Cînd se suiră însă în barcă, și putui de să-i văd mai de-aproape, înfățișarea tînărului meu domn îmi părî foarte respingătoare. El într'adevăr un băiat frumos, înalt, arămiu și un arab, cu doi ochi mari, căprui, și-o barbă neagră, stufoasă, care ar fi fost foarte nemulțumită pentru un nepot al emirului Abd-el-Kader. Avea însă, acest tînăr o privire egoistă, sferică și mincinoasă, și mai avea apoi și un glas neobișnuit de aspru; miss Roberts însă, cu fața-i albă, cu părul bălan, cu niște ochi albaștri, și galeși avea un glas subțire, melodios și puțin cam adormit.

Pe cînd ne îndepărtam de țărîm, ea se întoarse, îmboldită de el, să salute prietenii lăsați în urmă, și salutul ei avu într'însul o umbră de oboseală și de nepăsare; el, dinpotrivă, salută cu avînt, de mai multe ori, strigînd:

— Mîine! Mîine!

Ceeace urmă apoi, mă umplu de uimire. Abia încetaseră să mai trimeată salutări spre vila Ceresio, și cele două chipuri de lîngă mine luară o înfățișare de necunoscut.

Din senine și voioase cum erau la 'nceput, deveniră deodată mai reci, mai aspre și mai erunte decît aș putea spune. De îndată ce simțiră, că nu mai pot fi auziți de pe țărîm, Roberts-ii începură între dînșii, pe nemțește, un dialog care mă lăsă înmărmurit.

Miss Roberts spuse horărît, că a doua zi nu va merge nicăieri; mister Roberts aruncă atunci niște vorbe cumplit de urîte și o amenință că, dacă nu va merge, are s'o bată.

Se vede însă că ea era foarte obișnuită cu asemenea amenințări, căci nu se sinchisi mai de loc, și, din potrivă, începù să-și bată joc de neizbînda tovarășului ei pe lîngă americane. Aflaiu prin urmare, că miss Harriet

era americană. Indată după aceea îi aflaiu și numele.

— Miss Forest are să te învețe minte — zise tînăra. Simt că nu se încrede în noi. Va ajunge să afle cine sîntem. Din partea mea, aș fi foarte bucuroasă.

— E peste putință, răspuse el.

— Îi voi spune-o eu! — zise ea, sfruntîndu-l.

El începù atunci s'ò insulte cu mînie, iar ea-l întîmpină cu dispreț la fiecare vorbă. Își aruncară apoi, unul altuia, tot felul de imputări rușinoase, și-și blestemară ziua și ceasul în care s'au întîlnit.

De mai multe ori, îmi veni să le zic să tacă, spunîndu-le că înțeleg nemțește și, fără îndoială, c'aș fi făcut-o, dacă n'ar fi fost în joc miss Harriet. Ghicii adică numaidecît că aici se țesea o uneltire mirșavă împotriva ei și dacă miss Roberts era mai de grabă o victimă, decît o vinovată, tovarășul ei, desigur era un mare ticălos.

De aceea, cînd mă despărții de dînșii la Castagnola, știam și eu cine erau, sau măcar bine cine *nu* erau.

Nu erau frați, nu se numiau Roberts și n

erau englezi; iar el, probabil, nu era nici neamț, căci în fierbințele mîinii, l-auzii pronunțînd niște imprecățiuni, într'o limbă care mi-era cu totul necunoscută. Nu era nici soți și nu aveau o locuință statornică în nici un colț al pămîntului.

Frumosul nostru cavaler ducea lipsă de bani; familia tovarășei lui însă sta bine, și era dăruită de el cu titlul de „bandă de hoți“, pentrucă nu-i trimetea de cheltuială.

După ce se iubiseră, cine știe cîtă vreme, acești doi inși se urau acum de moarte, și-mi era greu să înțeleg cam ce fel de legătură putea să-i mai țină la olaltă. Din parte-mi, cugetaiu că tînărul ținea femeia aceasta numai ca să-și împlinească, cu ajutorul ei, anumite năzuinți, iar ea, se vede, că-l slujea de frică.

Îi vorbi, fără nici o rușine, despre patima lui pentru miss Forest și despre o viitoare căsătorie cu ea.

Era oare numai un capriciu murdar din partea acestui mișel, sau credea cu tot dinadinsul că miss Forest avea în adevăr o zestre bogată? N'aș putea răspunde.

Destul că silise pe nefericita sclavă, să-l

ajute, ca să intre pe sub pielea profeso-
rului Forest. Se înțelege, că nenorocita ființă
deși se lupta cu cel din urmă simțimînt de
demnitate și de cinste, nu putea fi decît mul-
țumită cu această căsătorie, care ar fi scăpat-o
pentru totdeauna de această pacoste de tiran.

Cînd să se coboare din barcă, tînărul mă în-
trebă, tot în italienește, cît cer. Răspunzîndu-i
că mi se plătise, săltă din umeri și plecă, cu
tovarășa sa.

Aveam un prieten la Castagnola. Pornii să-l
caut, și-l întrebaiu dacă cunoștea pe Roberts-i.
Nu le știa numele, îi recunoscù însă după
amănuntele ce-i dedei. Locuiau într'o vilă
mică, așezată în strada Lugano. Se zicea,
c'ar fi făcînd negoț cu bijuterii orientale
vechi, și că ea avea însărcinarea să închee
legături și să momească pe cumpărători.
Despre el se mai spunea că fusese condamnat
în Italia pentru înșelătorii. Se aflau la Cas-
tagnola de-o lună, și aveau vila închiriată
încă pe-o lună.

Dela Castagnola la Oria, mersei stăpînit
de gîndul, c'am devenit eroul principal al
unei drame ciudate, în care aveam rolul să

ocrotese inocența și să fulger împotriva vrășmașilor ei.

Și-apoi, care mi-ar fi fost răsplata ?

E ciudat, cum nu puteam să văd, cum care ar fi fost recunoștința miss-ei Forest. Incepusem însă să și simt brațele bătrînului său tată, împrejurul gîtului meu, și favoritele sale gîdilîndu-mă pe obraz, dar nu eram încă destul de îndrăgostit de fată, ca să mă pot gîndi cu plăcere la aceste îmbrățișeri aspre și păroase.

Trăiam pe atunci la un loc cu o soră a mea mai mare, nemăritată, o femeie cu un caracter foarte serios și realist, care mă iubea, ce-i drept, foarte mult, nu însă orbește. Văzîndu-mă așa de turburat, bănuî numaidecît că trebuie să fi pățit ceva. Ii povestii totul, pomenind cît se poate de puțin despre miss Forest, și cît mai mult despre Roberts-i. Sora mea înțelese într'adevăr rolul nobil pe care l-aveam în această dramă, mă dojeni însă foarte mult pentru gluma ce făcusem, și îmi zise:

— Cred că mîine dimineață n'ai să mai mergi?

559.431

— De ce să nu merg? Firește că voi merge. E datoria mea de om cinstit și de creștin ca să merg. Mă întrebă atunci, dacă era datoria mea de creștin, să mă îndrăgesc de toate fetele frumoase pe care le întâlnesc.

A doua zi de dimineață, la orele nouă, eram în ființă la Vila Ceresio. Miss Bertha mă aștepta în grădină și alergă numaidecît să chieime pe tatăl și pe sora ei.

Miss Harriet avea o toaletă elegantă de flanelă străvezie, cu niște bumbi mari, albaștri, o cingătoare și-o beretă de asemeni albastre. Simții că mi se strânge inima, gândind că acea frumoasă beretă ar putea să fie închinată d-lui Roberts.

Mă salută ușor, fără să zică nimic, cu o mișcare parcă într'adins stăpînită. Mai puțin de așa, nici n'ar fi putut să mă salute; și totuși, cetii în ochii ei, că nu tot așa ar fi salutat și pe un luntraș. După ce se așeză în barcă, îmi aruncă două priviri fugare, ca și cum ar fi vrut să-mi vadă hainele. Se aștepta de-sigur la vreo schimbare în îmbrăcăminte mea. Aveam la manșete niște butoni de aur, cu monogram, și în deget un inel

împodobit cu un mic briliant. La cea dintîi ochire, îmi văzû inelul, și în cea de a doua butonii; observai bine acest lucru, deși pe fața ei nu se vedea nici un semn de uimire. Cîtva timp, nu mă mai privi de loc; privea la dreapta spre Cavallino, unde ne întîlnisem în ajun.

În turburarea care mă cuprinsese, vîslîi puternic din lopeți, izbind în valuri de trei sau patru ori. Tatăl și sora ei mă priviră uimiți; ea însă își ținea mereu privirile țintite spre Cavallino.

Numai cînd începui să vîslesc iarăși încet, ochii noștri se întîlniră din nou și se priviră nemișcați. Lugano, vila Ceresio, muntele San Salvatore și favoritele lui sir Forest, totul mi se părea că se învîrtește împrejur-mi.

În vremea asta, un vapor pornise din Lugano spre Oria, și despica lacul pe aproape de noi.

— Am fi putut să luăm vaporul, mormăi bătrînul domn.

— Nu oprește însă la Castagnola, *papa*, zise Bertha.

Începură atunci să vorbească despre Ro-

berts-i; Harriet se amestecă și ea. Fu de părere să nu oprim la Castagnola. Sora sa însă se împotrivi, și tatăl fu de partea acesteia. Bertha iubia mult pe miss Roberts și nutrea un fel de admirație chiar și pentru sir Roberts.

Bătrînul avea o părere foarte bună despre sir Roberts; spunea că e un tînăr cult și inteligent și că bijuteriile sale antice sînt de toată frumusețea. Bănuii însă, că pentru acest minunat bătrîn, giuvaerul cel mai prețios era un altul cu totul modern, anume miss Roberts, de care nu pomeni niciodată. Miss Harriet spuse tare, c'o energie de glas cam prefăcută, că dînsa prețuiește mai mult bijuteriile de Paris, decît pe cele de Memfis, și că cel dintîi cusur al d-lui Roberts e acela de a fi nesuferit, și al doilea, de a avea ca soră pe miss Roberts. Observase, pe semnul uneltirile ascunse, ce se urzeau de către miss Roberts, pe lîngă tatăl său, căci vorbi despre ea fără milă, ca de o jucărie, ca de o păpușă cu părul galben, ca de un tip, care întrupează în sine lenevia somnoroasă.

Bertha luă, cu aprîndere, apărarea priete

nilor săi, iar profesorul Forest era foarte turburat și mormăia într'una, ca un urs bătrîn nemulțumit. Nu îndrăsnî însă să se rîdice împotriva celor zise de Harriet; povățui numai, că ficele sale trebuie să se poarte cuviincios cu prietenii lui.

— Nu știam că sînt prietenii dumitale, zise Harriet, îngălbîinînd.

— Sînt, răspunse bătrînul. Eu am multe îndatoriri față de d-l Roberts, pentru informațiunile prețioase ce a binevoit să-mi dea, în privința bijuteriilor siro-feniciene, și socotesc că prietenia dumnealui v'a prins de minune, cînd ne-am întîlnit lîngă Pontresina după acea nefericită coborîre de pe Pizzanguard. V'a părut foarte bine atunci, cînd ați primit...

— Da, cînd am primit șalul surorii sale, zise Harriet.

— Ai dreptate *papa*: a fost un act mărinimos adăogă miss Bertha.

Ne apropiam de Castagnola. Miss Harriet era vădit turburată, și nu mai mă privea.

Atunci, în loc să vîslească spre țarm, îndreptaiu barca puțin cîte puțin, în spre Oria, și mă

uitam întrebător în ochii ei, vrînd să-i arăt că aveam de gînd să nu opresc la Castagnola fără o poruncă anume. Profesorul însă observă schimbarea de drum a bărcii, și-mi arătă, bîguind vorbe neînțelese, locul unde trebuia să opresc. Mă uitai încă o dată la miss Harriet, așteptînd să-și dea cuvîntul. Ochii ni se întîlniră, și văzui din privirea ei că mă înțelese.

Frumoșii ei ochi azurii mă priviră plini de uimire, și-mi părea că vor să mă întrebe, dacă am vîslit și pe Tamisa; nu primii însă nici un cuvînt și oprii deci la Castagnola.

Trecuseră cîteva clipe, și Roberts-ii încă nu se iveau. Bertha făcea fel și fel de presupuneri; ceilalți doi tăceau. Într'un tîrziu, bătrînul se sculă, nerăbdător și zise că vrea să meargă în căutarea lor. Miss Bertha se ridică să meargă și ea; Harriet însă, spuse că vrea să rămînă în barcă.

O privii cu svîcniri de inimă. Sprîncenile-i erau încruntate, desigur, nu pentru că avea să rămîie numai cu mine.

Nu-mi aruncă nici o privire, care să mă îmbărbăteze; eram însă hotărît să-i vorbesc

cu or'ce preț. Dela țărniș și pînă la vila în care locuiau Roberts-ii, era un drum de vreo opt sau zece minute, și îndată ce simții că bătrînul și fetișcana s'au îndepărtat îndeajuns, rupsei tăcerea, și-i zisei în franțuzește: —

— Domnișoară, nu pot să mai mă prefac eu d-voastră.

— Ah! zise ea. Dumneavoastră sînteți scriitorul italian?

— Da.

Am bănuir încă de eri, esclamă ea, rîdîndu-se. Și pentruce, mă rog, această comedie?

Imi închipui că sînteți un om cumsecade, domnule; apoi e frumos lucru din partea d-voastră, să vă bateți joc de noi? Cred că de acû, nu-mi pot permite să mai stau aici.

— O, stați, domnișoară! N'am vrut să-mi bat joc de d-voastră. Nu, de loc. A fost numai o mică răsbumare — adăogaiu zîmbind. Știți că, la început, cînd m'ați văzut dregîndu-mi uneltele de pescuit, m'ați luat drept un pescar, și ochii d-voastră m'au privit atunci cu dispreț; ei bine, îmi dați voie să vă spun, că

de îndată ce v'am văzut, eu nu puteam să mai îndur acest dispreț al d-voastră.

— Dar nu era dispreț, domnule! A fost numai o simplă amăgire la mijloc. Și, la urma urmei, vedeți, eu pot să respect mai mult pe un pescar cinstit, decît pe un poet care amăgește.

— N'am vrut să vă amăgesc, domnișoară; am vrut mai de grabă să vă dezamăgesc. Doream să vă arăt că nu eram cu mult mai pre jos decît d-voastră. La început, eram călăuzit numai de un sentiment de trufie; după aceea însă am fost stăpînit și de alte simțăminte cu mult mai alese și mai curate. În sfîrșit, acum sînt foarte fericit că vă pot spune, cum că prietenia mea vă va fi de folos.

— De ce, domnule?

O văzui că ardea de nerăbdare și dorea din tot sufletul să capete o lămurire.

— Ședeți, domnișoară! o rugaiu eu. N'am să vă spun nimic, dacă nu ședeți.

Își reluă locul dela început și, după ce stătui o clipă la îndoială, începui să-i vorbesc.

— Înțeleg puțin englezește, domnișoară, și mai ales engleza pe care-o vorbesc americanii.

Miss Forest tresări.

— Oh, domnule! — exclamă ea. Se poate? Va să zică, dumneavoastră ați ascultat tot ceea ce am vorbit noi eri? Asta nu-i frumos, domnule! nu, nu-i frumos! — și își acoperi fața cu mâinile, jumătate revoltată, și jumătate pornită spre ris.

— Mă rog, domnișoară, zisei eu, — nu cumva stimabilul acela *Jack*, care-mi seamănă atât de mult, e vreo maimuță?

— Ar trebui să fie, răspuse miss Forest, fără să-și descopere fața. Dar nu e.

— Bine, domnișoară, vă rog să mă iertați; și acum, bine voiți să-mi dați ascultare. Doresc să vă dau câteva amănunte despre Roberts-i.

— Da?

Își descoperi fața și se apropiă de mine, cu un aer de îngrijorare.

— El e un înșelător de rînd, zisei eu, iar ea e sclava lui. Nu sînt frați: Între ei trebuie să fie o legătură rușinoasă. Nu sînt nici englezi: numele lor de Roberts e fals. Dînsul năzuiește să-i fiți soție, domnișoară.

— Dar cum de-ați aflat toate astea?

Văzui numaidecît că se îndoia de cele ce-i spuneam.

— Am aflat eri, răspunsei eu, pe cînd îi duceam cu barca dela Lugano la Castagnola.

Tot drumul n'au vorbit decît despre asta. Am aflat deasemenea numele și patria d-voastră . . .

. . . Așa e, miss Forest, că d-voastră stați la îndoială, dacă trebuie să dați crezare unui strein, care vă e cu totul necunoscut?

Tăcù; iar eu mă simții cutremurat de-un fior.

— Credeți-mă, esclamai; vă rog, să mă credeți! Nu sînt de loc mincinos! Nu vedeți, nu simțiți lucrul acesta? Mai de grabă vă părăsesc acum, în clipa asta, chiar de-aș ști că n'am să vă mai văd niciodată, decît să fiu luat de d-voastră drept un mincinos. Rămîneți cu bine, domnișoară!

Stăteam pe țarm, gata să plec, fără să mă mai gîndesc la barcă.

— Stați, zise miss Forest, cu un glas șoptitor și blajin.

Mă așezaiu pe prora bărcii și murmuraiu:

— Mulțumesc!

În tăcerea care urmă apoi, auzirăm numai decît pașii profesorului și ai miss Berthei care se întorceau.

— Mulțumesc lui D-zeu! zise Harriet. Sînt singuri! Aș mai fi vrut să vă întreb încă ceva, dar acum e tîrziu.

Intr'adevăr, în clipa aceea, sir Forest și fiica sa se iviră pe țarm.

Nu erau însă singuri. Pe urma lor venia și d-l Roberts, într'o elegantă toaletă de dimineață.

— Îmi pare foarte rău, zise el către miss Forest, după ce-o salută. Sora mea nu se simte tocmai bine, și vă roagă s'o iertați.

Era strălucitor de frumos și de elegant, și se așeză lîngă miss Harriet; mărturisesc însă, că n'aș fi schimbat cu el, pentru că purtarea ei față de el fî de-o răceală izbitoare.

Totuși, Roberts părea că nu observă această răceală; în schimb, bătrînul era foarte necăjit în sine, și căuta să-i vorbească și să se poarte cu dînsul cît se poate de curtenitor. În vremea asta, miss Harriet mă privea neîntrerupt și ochii noștri se înțelegeau de minune. Eram fericit, fiindcă toți ceilalți, mă credeau barcagiu, și numai ea știa cine sînt și totuși n'o spunea. Cînd trecurăm pe dinaintea micului promontoriu, pe care se află satul Gau-

dria și începù să se ivească Valsolda, miss Harriet mă întrebă în italiană, dacă satulețul care se zărea în direcția prorei, se numia Oria; sir Roberts se grăbi atunci să-i spună că e Osteno. — E Oria, zisei eu. Dînsul spuse atunci în engleză, cu un ton disprețuitor, că eu nu știu nimic. Domnișoara zîmbi, iar eu îmi mușcaiu buzele.

— Frumoasă băreună zise el, după un răstimp. Mi-ar plăcea s'o am.

— N'o cumperi? — întrebă miss Harriet cu un zîmbet ușor.

— Da, și dacă aș lua barca, n'aș lua însă și pe luntraș. Nu-mi place de loc. Trebuie să fie un obraznic și jumătate. Dumneavoastră, domnișoară, vă place?

Ea se înroși foc, iar eu simții parcă o teamă. Ferirăm să ne întîlnim privirile, și o auzii răspunzînd într'un ton glumeț:

— Ar trebui să-l cruțați, e bareagiul nostru și nu al dumitale..

— O, da, da! — răspunse el cu un rînjit batjocoritor. Îl respect, firește; dar aș vrea în sfîrșit, să vă știu și părerea d-voastră despre el.

— Cred că e un om cinstit, și ceceae pre-
țuiesc mai mult, la un om, e cinstea,

Frumoșii ei ochi albaștri se întoarseră
atunci spre mine, și mă priviră, ca și cum
ar fi vrut să-mi zică: „Cred că ești mulțumit“.

Într'adevăr, eram mulțumit, și gândii că
ființa asta trebuie să aibă un spirit scăpă-
rător, înțelept și sincer, și că cine ar avea
norocul s'o ia de soție, va trebui să fie
mîndru de ea, ca de ceva rar și neprețuit.

Cu toată răceala ei însă, domnul Roberts
nu se lăsă învins; ei fără să-și piardă cum-
pătul, vorbi neîntreput despre o mulțime de
lucruri, și mai ales despre sine, arătîndu-și
singur scăderile și însușirile sale. După pro-
pria-i părere, scăderea cea mai de seamă era
că natura îl înzestrase cu o inimă prea largă
și prea simțitoare și că, din această pricină,
nu putuse să se îmbogățească niciodată. Nu,
nu era de loc bogat, și nici nu credea că e
o rușine, a nu fi cineva bogat. De altfel, cine
și-ar putea zice bogat, dacă n'ar avea cel
puțin patru mii de livre sterlinge pe an?
Averea lui, ce-i drept, nu era tocmai mică,
dar, în sfîrșit, nu se ridica pînă la această

sumă. De aceea, era hotărît să muncească înainte. Avea de gînd să mai petreacă încă un an în Orient, și nu se va reîntoarce decît atunci, cînd va putea să înlesnească unei femei iubite, toate plăcerile acestei vieți; iar dacă nu va izbuti să fie iubit de aceea pe care o iubea, atunci se va retrage pe un țărm singuratic al lacului Lugano, și aci va începe să scrie o poeză, închinîndu-se cu totul poeziei, pentru care are un adevărat cult.

Privirile mele și ale Harriet-ei se încrușișară în vremea asta de mai multe ori și, la fiecare privire, văzui mijind un zîmbet pe buzele ei.

Ajunși la Oria, d-l Forest propuse o plimbare la S. Mamette. Cerul era învestmîntat cu nori, foarte priincios pentru o plimbare.

Harriet primî propunerea, și Roberts se grăbi numaidecît să sară din barcă, împreună cu profesorul și cu miss Bertha. Atunci, Harriet spuse că ține mult să meargă cu barca pînă la S. Mamette. Sir Roberts vru să sară înapoi, dar domnișoara îl oprî scurt pe loc, poftindu-l să însoțească pe tatăl ei.

Inima-mi svîcnea de bucurie, și stam gata

să mulțumesc miss Harriet-ei; îmi luă însă înainte, și se grăbi să-mi spună că dorea să mai afle încă un lucru. Voia anume să știe, dacă am putut să descoper și intențiunile ascunse, pe cari le avea miss Roberts. Mai mult de atât, nu-mi spuse nici un cuvânt; totuși o înțelesei foarte bine. Îi răspunsei că, după socotința mea, miss Roberts avea însărcinarea să amăgească o anumită persoană, dar că această însărcinare și-o îndeplinea împotriva voinței ei.

Stînd așa de vorbă, ajunserăm în dreptul vilei mele. Cameriera și bucatăreasa se aflau la fereastră și mă salutară zîbind; iar servitorul ne spiona din grădină, ascuns printre pomi. La geamul unei alte ferestre, se afla sora mea, care, după cum se vede, împărtășise tuturilor celor din casă, întîmplarea mea.

— Vila dumneavoastră? zise miss Forest. Ce loc frumos!

Îi mărturisii atunci, cît de fericit aș fi, dacă ar primi să meargă întrînsa, să-mi vadă florile și cărțile mele, și să-i împărtășese visurile cu cari m'alint, privind oglinda lacului și desfășurarea albastră a munților.

— E peste putință, răspuse ea. Și apoi, vezi, ar fi și trist să ne apropiem prea mult, cînd poate nu ne vom mai vedea niciodată. Am zărit însă un portocal în grădină: de-mi dați o ramură din el, voiu primi-o eu drag.

— Cum? Să nu ne mai vedem niciodată? exclamau, scăpînd lopețile din mîna.

Nu răspuse nimic. Părea cucerită de-o duioșie adîncă, și cîteva clipe ne privirăm tăcuți, apoi zîmbi ușor:

— V'aduceți aminte, cum zicea tata eri? *Remare, remare!* Aș vrea ca mîine să plec departe, departe, să plec cu tatăl meu din locurile acestea, și aș vrea să știe și să creadă și el lucrurile groaznice pe cari mi le-ați povestit.

— Și dacă le-ar ști, ați mai pleca atunci?

— Da! trebuie să plec.

— Și veți pleca unde?

— În America.

— Și, dacă-l voi face pe tatăl d-voastră, să creadă toate aceste lucruri, vă veți mai aminti și de mine din cînd în cînd?

Miss Harriet 'mi întinse în tăcere mîna,

pe care-o prinsei cu patimă, lăsînd lopețile în voia undelor.

— Îi voi spune totul, miss Forest, și sînt sigur că voi izbuti. M'am legat atît de mult de d-voastră, încît simt că aș deveni însăși dușmanul meu, numai să vă pot mulțumi pe deplin. Cred că sînt vrednic să scoateți mînușa?

Harriet își scoase mînușa, și fără să-mi pese că puteam fi zărit de pe țarm, îmi apropiai buzele de mîna aceea albă și gingașă.

— E ciudat, zise ea surîzînd, că nu vă știu nici măcar numele d-voastră.

I-l spusei, și 'ncepurăm apoi să vorbim despre literatura englezească, despre romanele pe care le cunoșteam și unul și altul. Fiecare sentiment al meu era împărtășit și de ea. Încercau în deosebi, o mare mulțumire, spunîndu-mi, că dintre romanele lui Dickens îi plăcea, ca și mie, mai mult „A tale of two Cities“, și că Sidney Carton era, pentru ea, eroul cel mai atrăgător dintre personagiile acestei cărți.

Eram nespus de fericit, gîndind că cel puțin, pe calea aceasta, sufletele noastre se

puteau întâlni și se puteau înțelege. Și-atîta mi-era de ajuns, ca să mă simt pătruns de tainica înfiorare a fericirii.

Vorbirăm și despre Valsolda. Numai cine are un simț ales pentru natură poate să înțeleagă farmecul ascuns al Valsoldei; nici-cînd însă oamenii de rînd. Ea-l înțelegea.

O întrebaiu atunci, dacă i-ar plăcea să trăiască în Valsolda.

— Nu, zise ea; nu cred. Am o fire ciudată. Această Valsoldă îmi face impresia unui port. Mie mi-ar plăcea să trăiesc și să mor pe întinsul nesfîrșit al mării.

Înainte de-a ajunge la S. Mamette, rugaiu pe miss Forest, să afle un mijloc, prin care să povestească totul tatălui ei; iar eu voiu căuta apoi să-l încredințez cum că totul e adevărat.

— Mulțumesc! zise ea. — Adio! adăogă apoi zîbind, cu o undă de tristețe în glasul ei; e mai bine să ne despărțim acum, cît sîntem singuri.

— Dar eu mă voiu întoarce la Lugano cu d-voastră.

— Doriți atît de mult? zise ea. N'ar fi

mai bine să ne despărțim acum? Noi am putea foarte bine să luăm un luntraș adevărat; iar d-voastră îmi veți da ramura de portocal, și ne vom despărți chiar de aici.

O întrebaiu atunci, cu glasul tremurător, dacă s'ar putea ca, din crenguța aceea de portocal, să răsară, cîndva, o ghirlandă de flori. Nu mă înțelese sau nu vru să mă înțeleagă, căci nu-mi răspunse. Sau poate că m'a înțeles, dar i s'a părut că poetica mea frază era prea puțin cumpănită și serioasă.

— Adio! zisei încet. Ea își înclină capul ușor, la salutarea mea, și nu mai vorbirăm.

Sir Forest și ceilalți doi așteptau pe țărni. Miss Harriet coborî să prînzească cu dînșii, iar eu le spusei că plec și că, după un ceas, voi fi iarăși la datoria mea de luntraș.

Mă întorsei cu barca la Oria, mă îmbrăcai frumos, îmi prinsei la cheotoare o crenguță de portocal, îmi luai cu mine un servitor, și-i spusei să mă ducă la S. Mamette, cît se poate de repede, pentru că cerul amenința a ploaie.

Mă dusei la *Stella d'Italia* unde Forest-ii stăteau la masă, și le trimisei cartea mea de

vizită. Fusei primit numai decît. Mă înfă-
 țișai dea-dreptul d-lui Forest, și-i cerui iertare,
 într'o engleză foarte stîlcită, dacă în ajun,
 văzînd că au nevoie de-o barcă mi-am îngă-
 duit să li-o ofer pe a mea, c'o prefăcătorie
 nevinovată.

D-l Forest se înroși foarte mult, și mă privea
 nedumerit; nu știa ce atitudine să ia față de
 mine, nu știa adică, dacă trebuie să-mi mul-
 țumească sau să-mi facă imputări. Miss Har-
 riet însă îmi mulțumi cu cel mai drăgălaș
 surîs. Miss Bertha mă privea uimită, fără să
 înțeleagă nimic. Mă îndreptaiu atunci către
 d-l Roberts, care mă privea de asemenea foarte
 uimit și părea că nu mă mai recunoaște.

— Domnule, [îi zisei eu, astăzi nu v'ați
 purtat tocmai frumos cu bareagiul; dar pen-
 trucă vă cunosc, vreau să fiu mărinimos cu
 d-voastră, și să vă fac un mic serviciu.
 Doamna, soția d-voastră, vă înștiințează s'o
 așteptați cu vaporul la Lugano, fiind vorba
 de niște afaceri foarte grabnice.

— Doamna mea? răspunse ticălosul. —
 Vă înșelați, domnule. Nu cunosc nici-o doamnă
 care să-mi fie soție.

— *Sprechen sie deutsch, mein Herr*, — îl întrebaiu cu un ton foarte hotărît, și urmaiu în nemțește: Dumneavoastră ați fi trebuit să fiți mai prudent eri, cînd vorbiați cu tînăra doamnă.

Vreți oare să repet și aici, ceea ce ați vorbit eri în barcă? Nu mă siliți s'o fac. Vaporul care merge spre Lugano, stă gata să sosească. Plecați deci! Plecați numaidecît!

Un moment stătù la îndoială, apoi se întoarse spre d-l Forest și zise liniștit:

— Imi închipuiam. Domnul acesta care face pe luntrașul și-a pierdut mințile. Imi vorbește într'o limbă, pe care nici n'o cunosc!

Prevăzusem că va încerca această lovitură.

— Dragă domnule, reluai tot în nemțește, uitîndu-mă la ceas. Mai sînt șapte minute ca să luați vaporul. Dacă mai zăboviți aici, vă făgăduiesc prețioasa cunoștință a carabinieriilor M. S. Regele Italiei, cari doresc să aibă o mică intîlnire cu d-voastră.

Își pierdù cumpătul, și-mi răspunse:

— *Das ist nicht wahr!*

Mă întorsei spre Forest-i, și zisei zîmbind:

— Domnul vorbește o limbă pe care n'o cunoaște!

Băgă de seamă atunci că se dedese de gol; pronunță o imprecuație într'o limbă necunoscută, își luă pălăria, și zise către ceilalți, arătînd spre mine:

— Dacă nu plec, voi fi silit să ucid pe acest om! La Lugano mă voi lămuri, și — plec! numai decît.

— Mai aveți trei minute, îi strigai eu pe urmă.

Ferestrele erau deschise și se auzea vîjiitul vaporului care se apropia.

Brațele d-lui Forest nu-mi înconjurară gîtu și nici favoritele sale fumurii nu mă gîdilară pe obraz. Era foarte turburat și foarte amărît, și, dacă idila mea era spulberată, spulberată era, firește, și idila dumnealui. Cetii, în schimb, cu bucurie, în ochii miss Harriet admirația și recunoștiința ei.

— Să plecăm numai decît! zise bătrînul. Să ne întoarcem la Lugano.

Le oferii barca mea. Mr. Forest răspunse, destul de brusc, că-mi mulțumește pentru această bunăvoință a mea, dar că dorește să caute numai decît o altă barcă.

Ochii frumoși ai miss Harriet-ei' îmi cerură iertare pentru tatăl ei. Nu mai stăruii. D-l Forest porni să iasă cu domnișoarele, și eu le urmaiu, cu inima învinsă ca de-o povară. Ne aflam în coridorul strimt și întunecos, care servește de intrare în restaurant, când deodată se prăbuși din văzduh o ploaie torențială. Bătrînul profesor trebui să se oprească, și alături cu miss Bertha priveau din ușă la cerul cenușiu și la liniile acelea plecate cu care ploaia săgeta văzduhul, în căderea ei năvalnică.

Smulsei binișor din cheotoare ramura de portocal, și o întinsei pe furiș miss Harriet-ei.

O luă liniștită, rupse din ea o frunză, și-o alipì de buze și apoi mi-o întinse îndărăt, iar crenguța și-o ascunse în sîn. Ocrotiți de întunerie, mîinile noastre se căutară pe furiș, și se înlănțuiră puternic într'o strîngere de adio.

Într'un tîrziu, își smulse mîna încet din strîngerea mea, și văzui atunci, că frumoșii ei ochi străluceau scâldați în lacrimi.

Ploaia încetă și barca fu găsită numaidecît.

— Cred, că trebuie să vă mulțumesc, îmi zise la urmă d-l Forest, cînd se despărți de mine.

Miss Harriet nu-mi zise nimic; mi-aruncă

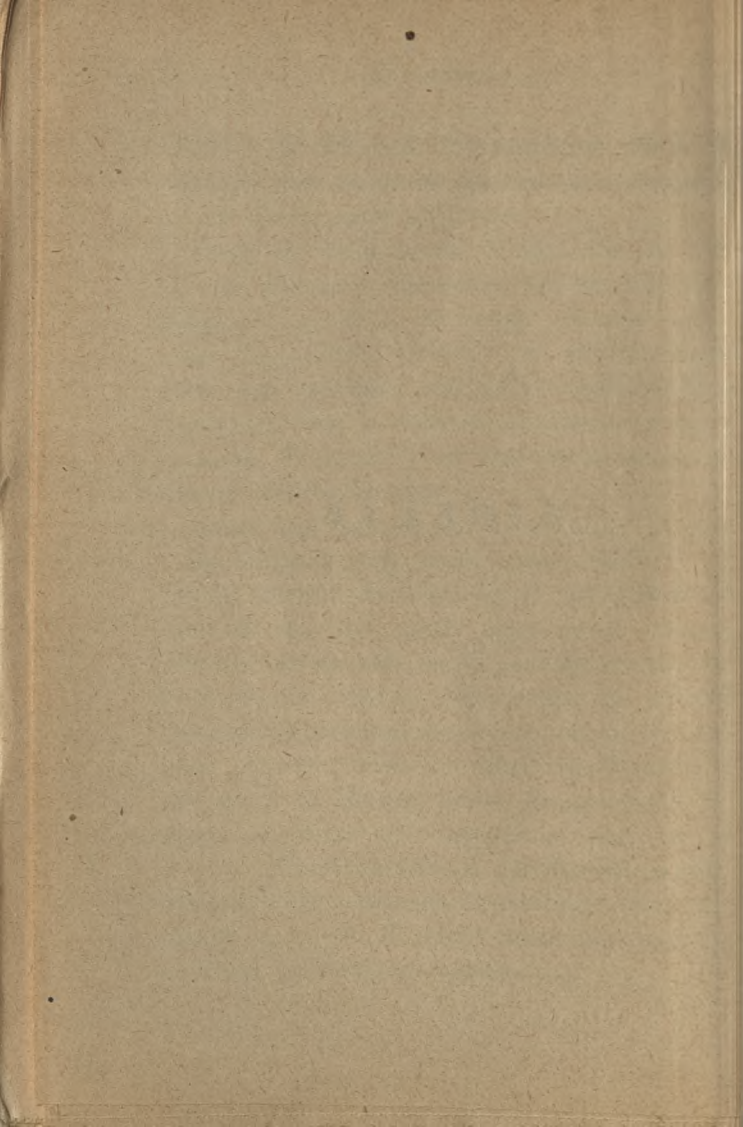
numai o privire care îmi străbătù adînc în inimă și care și acum îmi turbură simțirea, or' de cîteori mi-o amintesc.

Două zile după aceea, m'am dus la vila Ceresio. Forest-ii plecaseră. Mă așezaiu pe o bancă de pe cheiul de lîngă *Hotelul Parcului*, la umbra dafinilor, și multă vreme stătui așa, privind Cavalino, Castagnola, Vila Ceresio, și apele scînteitoare ale lacului scaldat în soare. Frumosul ținut îmi părea acum decolorat, pustiu și trist.

N'am mai văzut de atunci pe miss Harriet.

Aș fi fericit însă, dacă aceste rînduri vor pribegi dincolo de Atlantic, și vor cădea sub ochii ei, sau cel puțin supt ochii vreunei prietene, căreia ea-i va fi povestit această întîmplare din viața ei. Voiu ruga pe această necunoscută prietină a miss Forest-ei, să-i trimită povestea tristă a idilei spulberate, și să-i spună că frunza aceea de portocal, sărutată de buzele ei, o păstrez și azi, ca pe cea mai sfîntă amintire a vieții mele, o păstrez împreună cu moneda de argint, în mică vilă bătută de valuri, la poala muntelui așternut cu vii și presărat cu măslini.

FIDELIA

FIDELIA

— Te svînt, d-le Fogazzaro, îmi zise generalul Trézel, în acea neuitată seară de 1 August 1884, ștergîndu-mi încă un pion din puținii ce-i mai aveam. — Fii atent!

— Atent la dame! îi răspunse pentru mine domnișoara Prina, îmboldindu-mă ușor cu tocul în braț. — Hai, dictați mai departe:

Și cînd răsai în a mea cale
Mi-âprinzi o tainică simțire;

Și pe urmă?

— Scuzați, generale, zisei eu, după ce mutaiu un pion la voia întîmplării:

Și totuși zic: e o părere
Și totuși zic: e-o nălucire.

— Curaj, Filippo! — zise domnișoara fratelui său, care se tot cerca la pian să prindă motivul din *Aria di Chiesa* a lui Stradella.

Dictaiu mai departe versurile vechiului cîntec, după care era atît de ahtiată societatea mi-

laneză a hotelului Brocco, o societate foarte inteligentă și foarte aleasă:

Vreau să-ți vorbesc, dar totuși
Tăcut rămân mereu
Și zic : așa se 'ntîmplă ...

Aici, mă părăsî memoria. Domnișoara Prina, celelalte doamne, și ... o pereche de tineri, cari erau tocmai gata să folosească gingășia acestei strofe, în vreun prilej mai tănuît — ardeau cu toții de nerăbdare. Totuși, versul nu-mi veni în minte, și mă mulțumii numai să repet domnișoarei, cu cel mai sentimental accent:

Vreau să-ți vorbesc, dar totuși
Tăcut rămân mereu.

— Așa se întîmplă... observă zîmbind, doamna Trézel, cu obișnuita dumneaei fineță, o fineță binevoitoare și ironică în acelaș timp. De unde mai știi, adăogă apoi încet, că d-l Fogazzaro nu se inspiră acum tocmai dela *Fidelia domnieisale* ?

Toți se porniră pe rîs, iar eu mă simții jignit. Incepui să joc mai cu luare aminte; apoi, văzînd că Filippo se tot străduia în zadar, mă ridicaiu în sus și-i arătaiu cu mîna dreaptă cele dintîi măsuri din *Aria di Chiesa*.

— Te mîntui, d-le Fogazzaro, zise generalul, care nu-și ridicase ochii de pe tabla de șah, decît ca să arunce cînd și cînd cîte-o privire fugară înspre pian și pianist+. Nevas-tă-sa mă întrebă, dacă nu cumva m'am su-părat pe dînsa. Nu eram de loc supărat, dar mărturisesc că mă jigniau întrucîtva aluzi-unile răutăcioase ce se făceau la persoana aceea, despre care doamna Luiza zisese: „*Fidelia dom-nieisale*“.

Era o tîină ră doamnă, care sosise singură, de vreo trei zile, la S. Bernardino. N'o cu-noștea nimeni, și nu vorbea cu nimeni; saluta însă foarte prietenos. Printre oaspeții otelului, se grăia c'ar fi fiind de fel venețiană, și, pe tăblița de carton, care se alipea de obicei la fiecare șervet, pentruca streinii să-și însemne numele lor propriu, ea scrisese în trăsături elegante:

Doamna Fidelia.

Era o femeie bălaie, puțin răsărită, dar sprintenă și mlădioasă; frumoasă îndestul, dar mai mult gingașă decît frumoasă. Mărturisese,

că nu i-aş putea spune lămurit culoarea ochilor; aveau pe semne culoarea nestatornică a mării, în preajma căreia se născuse.

Se gătia totdeauna cu aceleaşi vestminte cenuşii, purta aceeaşi căciuliţă de blană neagră, şi aceleaşi mănuşi negre. Ieşea târziu, plimbându-se pe câte-o cărare singuratecă; la izvor însă nu se arăta niciodată. Seara, pe la nouă, cobora în cafenea. Dacă era muzică, se retrăgea într'un colţ mai ferit, departe de pian, şi de-acolo asculta pînă târziu; altfel, îşi lua repede cafeaua şi dispărea numaidecît. Toţi căutau să risipească vâlul de taină care plutea în jurul acestei necunoscute, şi-şi dădeau fel de fel de păreri în privinţa obîrşiei sale, în privinţa numelui de Fidelia, de care se agăţa pînă şi generalul Trézel, cercînd să facă spirit. Odată, în cercul nostru obişnuit, îi luiau apărarea împotriva doamnelor, cari mi se păreau prea răutăcioase faţă de dînsa.

Tocmai în clipa aceea, trecu şi ea pe neaşteptate. Suise urcuşul unei cărări şi-i se învăpăiase faţa.

Nu se uită înspre noi; chiar în ziua acea însă, trecînd pe alături de mine în sala de mîncare,

mă învăluî într'o privire așa de duioasă, parcă ar fi vrut să-mi desvălească într-aga ei recunoștință.

— Ce-o fi pățit în seara asta, de-a coborît așa de vreme? — zise încet Filippo, care-i dedicase pe semne, pastișele sale muzicale.

Intr'adevăr, doamna Fidelia se afla în colțul ei obișnuit, cînd ceasornicul bătù orele opt.

— Vrea poate să asiste la concert, zise domnișoara Prina.

Ni se vestise, pentru seara aceea, concertul unui pianist orb.

Un domn însă, care sta lîngă mine, privind la cei cari jucau biliard, ne spuse că pianistul își amînase concertul din pricină că însoțitorul care trebuia să-l acompanieze, nu se simțea tocmai bine.

În clipa aceea, cineva strigâ delà intrare:

— Ninge!

Doamnele săriră în sus, scoțînd țipete de uimire, jucătorii delà biliarde svîrliră bețele, cartoforii și-aruncară cărțile din mîna; chiar și generalul Trézel binevoî să îngăduie o leacă de răgaz sărmanilor mei pioni. Toată lumea se năpustî în sală.

E ceva rar să vezi ningînd în luna lui August. Mie însă, vechiu prieten al Alpilor, mi se întîmplase de mai multe ori, să văd o asemenea minune.

Mă sculaiu liniștit și mă apropiai de-o ferăstră.

Era o priveliște fantastică, o măreață sărbătoare a nopții, pe care vîntul de Miază-noapte, înhăitat cu zăpada, o desfășurau la lumina lunii. Pe limpezișul cerului, luna-și parta discul, plutind între doi munți uriași și înălțîndu-se peste vîrfurile a mii de brazi. Acî, o vedeai în deplină strălucire, acî, de odată, o volbură de pulbere argintie o înbrobodea în însăși strălucirea ei. Căci, drept vorbind, nu se putea spune că ninge; era numai zăpada de pe vîrfuri, pe care vijelia o răscolise, vînturînd-o prin văzduh. În răstimpul dintr'un vârtej și altul, se lămureau toate creștetele înălbite de zăpadă, fumegînd supt cerul azuriu.

— Mă iertați, d-le Fogazzaro, îmi zise în graiu venețian, o voce tremurătoare.

— Astăseară nu e concert ?

Mă întorsei uimit: era doamna Fidelia.

— Iertați-mi îndrăzneala. Știu că sîntem aproape concetățeni.

Nu mă uimea însă atît de mult întrebarea asta neașteptată, cît emoțiunea aceea adîncă și neînțeleasă, pe care-o simțeam în glasul ei tremurător, făcîndu-mi o întrebare așa de puțin însemnată. Și apoi, faptul că-mi grăise, chiar dela început în dialectul cari mi-e atît de drag, și faptul că-mi zisese pe nume, toate astea mă apropiau c'o putere neînvînsă de această femeie necunoscută.

— Închipiți-vă! răspunsei. Cred că n'are să mai fie concert. Se zice că tovarășul pianistului ar fi bolnav, și că din pricina asta concertul s'a amînat.

— Și va pleca poate aiurea? Nu va mai cînta de loc?

Frumoșii ei ochi mi se părură deodată mai mari, și glasul mai tremurător.

— Nu pot ști nimic hotărît, răspunsei. Buna cuviință, apoi, mă îndemnă să adaog:

— Iubiți muzica mult?

Nu-mi răspunse; privea la viscolul de afară, la sclipirea lunii și a zăpezii.

După cîteva clipe însă, mă întrebă iară:

— *Tovarășul*, ați zis ?

— Un domn, mai adineaori, îmi spunea că *tovarășul*; acum însă, gîndindu-mă mai bine, cred că s'a înșelat. Eu cred că trebuie să fie o tovarășă, o domnișoară bună oară.

Își lipi fruntea de geam, ca și cum ar fi vrut să privească mai bine; în realitate însă, se ferea să n'o vad în față, și începù să-mi vorbească, cu glasul mai scăzut și întretăiat de emoție, decît cum fuse la început.

— Mă aflu aici fără de nici un prieten, zise ea; nu cunosc pe nimeni, și ce mult aș da să simt în preajma mea tovarășia unui suflet bun. Veți gîndi poate lucruri rele despre mine. Nu, vă rog, să nu gîndiți. Știu bine, că d-voastră nu mă judecați, așa cum mă judecă lumea cealaltă.

Era atîta mîhnire în glasul ei!

— Liniștiți-vă, doamnă, răspunsei eu. Dacă pot ceva . . .

Atunci, lumea începù să năvălească înăuntru, cuprinsă de-o veselie sgomotoasă, înviorată și îmbătată de priveliștea ninsorii; generalul Trézel își plimba ochii în căutarea mea, ca să sfîrșim partida de șah. Ne despărțirăm

repede. Indată după aceea, veni otelierul să ne împărtășească în mod public scuzele concertistului, d-l Zuane, împedicat de a-și ține concertul, din pricina indispoziției fiicei sale, care trebuia să-l acompanieze. Acelaș domn Brocco ne zugrăvi și starea tristă în care se afla acest om sărman, care, fără concert, n'ar avea nici chiar cu ce să-și plătească odaia dela cel mai simplu și modest otel, unde locuia. Doamnele, înduioșate, mă rugară să mă duc să-l iau: un distins elev al Conservatorului din Milan se oferise să-l acompanieze.

Plecarăm numaidecît, eu și tînărul, cuprinși de-un adevărat zel. Domnul Zuane ne primî cu un aer de recunoștință mîndră, cu grava curtenire a unui rege exilat, vorbind o italiană dulceagă, care aducea mereu cu moliciunea dialectului meu natal. Era comic, și în acelaș timp trist, să-l auzi vorbind într'un chip așa de solemn, însoțindu-și cuvintele cu gesturi largi, și întrerupîndu-se nedumerit, ori de cîte ori dădea cu mîna de pălăria ninsă, pe care tovarășul meu, fără să-și dea seama, i-o pusese pe măsuta de dinainte-i. În răstimpuri, auzeam pe dom-

nișoara Zuane tușind în odaia de alături, care, fiind deschisă, lăsa să străbată pînă la noi o lumină, de sigur, foarte îmbelșugată pentru d-l Zuane, foarte săracă însă pentru noi.

Domnișoara ne rugă, cu aceiași lingezeală în vorbă, să ne luăm lumînarea în odaia noastră. Glasul ei mă izbîi; și, cînd o văzui apoi pat, crezui că văd în aeeva părul bălai și chipul gingaș al doamnei Fidelia.

— Vă rog foarte mult, să aveți îndeaproape grijă pe tata, îmi zise ea. Simt că sînteți așa de buni! Apoi, își ridică capul de pe pernă și-mi făcù semn să mă apropiu.

— Mă iertați, vă rog, îmi șopti neliniștită. — Cunoașteți d-voastră aici, o domnișoară venețiană, o domnișoară cu părul bălaiu care-mi samănă mie?

— Da, doamna Fidelia.

— Vă rog, să n'o lăsați să-i vorbească tatiî. Vă rog din suflet! Să i-o spuneți în numele meu, în numele Lisettei. Acum nu, acum să nu-i vorbească!

Nu-mi dete nici o lămurire mai mult, și plecînd cu d-l Zuane, mă frămîntam în deșert, să tălmăcesc tainica durere, pe care-o sim-

țisem ascunsă atît în cuvintele Fideliei, cît și în acele ale domnișoarei Lisetta, și mă rodea par'că o muștrare de cuget, că mă lăsasem tîrît în intimitatea acestor două necunoscute.

Pe d-nul Zuane nu-l putui privi bine în față, decît la Hotelul Brocco, în zarea celor două lumînări dela pian, cînd el aștepta în picioare să i-l deschidă, să-i dea la o parte mormanele de note și să i se așeze taburelul. Era mai înalt decît toți, și sta neclintit și drept ca statua unui împărat antic, stăpînindu-ne cu cel mai mărmuriu și mai tragic chip, pe care l-am putut vedea vreodată. Avea o față ca de ceară, lucioasă, fără un fir de păr, cu nasul sculptural, cu fruntea austeră și impunătoare, plină de viață și de mișcare de-asupra ochilor stinși, și par'că o privire tainică se desprindea din luciul ei, ca și cînd luminile ochilor lui, întemnițate înăuntru, s'ar fi împrăștiat pe supt bolta frunții, cercînd să sbucnească în afară.

Nu era lume tocmai multă, pentru că oaspeții Hotelului Ravizza nu cutezase să în-

frunte viscolul de afară. Doamna Fidelia se afla acolo, în colțul ei obișnuit. Privea la orb, fără să arate prin nimic, cum că ar vrea să-i vorbească.

În scurtele clipe ale vizitei mele la d-l Zuane, cum și în timpul venirii noastre în spre otel, l-auzisem vorbind despre arta sa, cu avîntul acela sincer și adînc al unui fanatic. Era, totuși, un artist de mijloc. Avea mai mult putere și exactitate, decît expresiune, și dovedea apoi, în alegerea bucăților, un gust foarte îndoios. Publicul însă, mișcat de nefericirea sa, aplaudă prima și a doua bucată, aplaudă și mai mult pe cea de-a treia, o fan-tezie la patru miîni.

Cum programul însă era peste măsură de încărcat, cîțiva înși deșertară sala, ieșind să privească la vremea de-afară, sau să joace în cabinetul de alături. Cei rămași steteau de vorbă. În timpul celei de-a cincea sau celei de-a șasea bucată, nu-mi amintesc bine, doamna Fidelia se sculă de unde era, și veni aproape de mine, lîngă pian, în pervazul ferestrei. Se uita, foarte palidă, la cei cari ieșeau, la cei cari steteau de vorbă, cu niște

priviri, n'aș putea spune de dispreț, dar co-vărșite de-o tristețe amară. Tremuram de frică, ca nu cumva, îndată ce se va sfârși bucata, ea să nu intre în vorbă cu d-l Zuane. Imi sunau încă în urechi rugămințile domnișoarei bolnave, acel dureros: „Vă rog!“ Mă plecaiu și-i zisei:

— Domnișoara Lisetta vă roagă, să nu-i vorbiți acum.

Ea tresări, aruncându-mi o privire uimită și neîncrezătoare, ca și cum ar fi dorit să-i mai adaog ceva.

— Mă rog, răspunsei; eu nu știu nimic mai mult. Dumneaei a zis așa, și eu nu vă împărtășese decît dorința dumneaei.

— N'am să-i vorbesc, zise ea încet. — Știți însă că sprijinul d-voastră mi l-ați făgăduit mie, mai înainte ca Lisettei.

În clipa aceea, sfârșindu-și bucata sa obo-sitoare, d-l Zuane rugă pe unul dintre domnii de față, să binevoiască să strângă obolurile. Eram gata să înaintez, cînd doamna Fidelia mă oprî, și-mi spuse să înștiințez pe d-l Zuane, că o domnișoară se oferă să-i încheie concertul

cu o bucată vocală, și c'ar fi bine deci, să nu iase cu cheta decît la urmă.

Avui un moment de șovăire; băiatul Prina însă, care sta acolo sorbind-o din ochi, îi prinse cuvintele din sbor, și se grăbi numai decît să împărtășască propunerea, pe care d-l Zuane o primî cu obișnuita-i gravitate, aduîmecînd aerul în toate părțile, ca și cum ar fi vrut să afle pe binevoitoarea doamnă.

Fidelia îmi șopti la ureche:

— Vreți să mă acompaniați în *Aria di Chiesa*? V'am auzit cîntînd-o aseară.

Mă scuzaui, cu cele mai puternice motive. Atunci, ea nu mai rugă pe un altul și hotări să se acompanieze singură. Pe cînd își scotea mănușile, luaiu pe d-l Zuane și-l dusei într'adins, să șeadă puțin mai departe de pian.

În vremea asta, vestea se răspîndise ca prin farmec, și un vălmășag de lume năpădi în cafenea, doritoare să asculte pe frumoasa venețiană, încît deodată, d-l Zuane se găsi înconjurat de toate părțile.

Doamna se așeză la pian și, cum stam în picioare, alături de ea, puteam să-i văd ușoara tremurare a minilor și neastîmpărul

buzelor ei. Mă plecaiu să-i șoptesc la ureche, că aș fi putut să rog pe elevul dela Conservator, s'o acompanieze la pian. Iși scutură însă capul nervos și începù numai decît, cu mîna sigură, preludiul. Inainte de a-l sfîrși, îmi aruncă o privire, ca și cum ar fi vrut să-mi zică: „Vă place?“ sau ca să-i pot vedea chipul ei palid, dar hotărît.

Ce mult aș vrea să pot zugrăvi aci, sfîelnica duioșie tristă a cîntecului ei, cînd glasul începù să-i adie încet, pierdut:

Fie-ți milă Doamne,
De durerea mea...

Privii, fără să vreau, la frații Prina și la soții Trézel, pe cari la început îi observasem șoptind și zîmbind ironic. Acum nu mai zîmbiau. Indreptîndu-mi ochii, încet, în spre pian, privirile îmi alunecară, din întîmplare, peste chipul orbului, tocmai în clipa cînd dulcele glas al Fideliei își lua avînt cu tremurări de patimă:

De ajunge pîn' la tine rugămîntea mea
Să nu mă pedepsești cu asprimea ta.

D-l Zuane își ațintî fața-i încruntată spre pian, ascultînd cu gura întredeschisă. Deodată, îl văzui plecîndu-se la dreapta și șoptind ceva

unui vecin, care-i răspuse cu ochii îndreptați spre Fideliã, ca și cum ar fi fost vorba despre ea. Fideliã cînta atunci c'o durere sfîșietoare în glas:

N'aș vrea să` sufăr în infern
Osînda focului etern.

D-l Zuane se ridicã în picioare, avînd o înfățișare grozavã, și-și mișcã brațul, ca și cum ar fi vrut să-și facã loc prin lume; întreg publicul însã se îndreptã spre el, apostrofîndu-l cu un sst! așa de poruncitor, încît el se opri numaidecît, și se așezã din nou. Doamna Fideliã se încurcã în acompaniament, greși intonația și-și acoperi fața cu mîinile.

— Curaj! — îi șoptii încet. — Înainte!

— Nu pot, nu pot, răspuse fără să-și descopere fața. — Mi-e rău, cereți-mi iertare

Vestii cu glas tare, că doamna se simte rău și că deci nu mai poate continua. Un murmur și o frămîntare cutreerã atunci sala de la un capăt la altul, pentrucã toatã lumea bănuia o legăturã tainicã între mișcarea pe care o făcuse orbul și între turburarea neașteptată a cîntăreței; pe urmă însã, începură pe rînd, unul, doi, patru să batã din palme,

și deodată întreaga sală izbucni în aplauze. Cîteva doamne înconjurară pe Fidelia, îi dădură ajutor și-o sfătuiră să ia vreo doctorie sau să se retragă. Respinse și una, și alta, mulțumind cu umilință, mai mult cu privirea și cu înclinarea capului, decît cu vorba. Glasul ei părea sugrumat, 'nnăbușit. Se sculă de la pian și se retrase în pervazul ferestrei, cerîndu-mi să stau aproape de ea. Rugaiu atunci pe băiatul Prina să strîngă el obolurile. Monedele plouau în disc. D-l Zuane își întorcea capul la dreapta și la stînga, după clincătul banilor, și părea nerăbdător să facă sau să spună ceva.

Doamna Fidelia urmărea cu ochii ațintiți fiecare mișcare a lui. Prina se apropiă nedumerit, stînd la îndoială de trebuie să se ducă și la ea, sau nu. Ea-i făcîu semn din cap să vină, și, scoțîndu-și un inel, l-aruncă pe disc.

— Mulțumesc acelor domni binevoitori, zise D-l Zuane, cînd i se aduse cheta; mulțumesc acestor domni milostivi, și rog, ca banii să fie dați pentru holericii din Marsilia.

Aceste din urmă cuvinte fură rostite cu o neașteptată energie de glas, cu o încruntare

mîndră de sprincene, cu un gest larg al ambelor brațe.

Fidelia nu dete semn nici de supărare, nici de mînie, ci se uita mereu la el, se uita la fața aceea mărmurie, la ochii aceia stinși.

— Vi s'a dat și un inel, d-le Zuane, zise Prina.

Orbul întinse un braț, răscolî monedele din disc, luă inelul, îl pipăi cu cele zece degete, apoi își ridică fruntea.

— Nu primese acest inel, zise el. Persoana care l-a dat, binevoiască să și-l ia înapoi. — Presupun, adăogi cu o voce aproape mînioasă, că e încă de față...

Nimeni nu suflă nici un cuvînt. D-l Zuane își repetă întrebarea. Atunci, Fidelia făcî semn lui Prina să răspundă nu, cum și răspunse imediat.

— Voiu ruga pe domnii cari m'au însoțit, să restituiască inelul mîine dimineață, zise orbul. Pînă atunci, îmi fac datoria să exprim acestor domni mulțumirile mele.

Cerî să fie condus la pian, și începî să-și execute bucata de adio, învîlmășind notele unele după altele într'o furtună de sunete haotice, încît lumea deșertă sala, ducîndu-se să

se plimbe și să comenteze întâmplarea în sala de alături. Doamna Fidelia, elevul dela conservator, băiatul Prina și cu mine eram singurii cari mai stăteam lângă pian.

— Simt că sala e goală zise d-l Zuane, încetînd de a mai cînta. — E cineva lângă mine ?

— Da, da, — răspunsei.

— A, domnul acela venețian, zise el. — Recunosc că astăseară am fost foarte puțin delicat, și-ți datorese, cel puțin dumitale, o lămurire.

Stăteam ca pe jăratec, și-i detei să înțeleagă că un doresc nici o lămurire; dar el stăruî aproape cu îndărătnicie. Doamna cu mîinile împreunate și cu fața întipărită de o mare desnădejde, mă rugă, în tăcere, să-l las să vorbească. Mi-aruncaiu, fără să vreau, o privire în spre ceilalți, cari înțeleseră numai-decît, și unul, cîte unul, cu părere de rău, se retraseră încet, fără sgomot.

— Înțelegi, că nu puteam lua obolul căpătat dela ea, zise d-l Zuane.

— E nepoata mea, am crescut-o eu, eu am educat-o. Și lucru groaznic, lucru cumplit: drept recunoștiință, m'a trădat, m'a amăgit în așteptările mele.

Sufeream într'un chip de negrăit, și mi se părea că eu însumi sînt un trădător, îngăduindu-l să-mi vorbească în felul acesta, chiar acolo, în fața ei; dar ea nu se împotriva de loc. Intorsese acum fața spre fereastră, încît cine ne ar fi privit din sala cearlaltă, putea să creadă, că privește afară, la lună și la viscol. Doamne, pentru ce sta acolo, cu atîta încăpăținare? O atinsei ușor pe umăr; ea-mi ghici numaidecît gîndul, și clătină din cap în semn de împotrivire, cu aceeași energie mută de mai înainte.

D-l Zuane tăcù un moment, așteptînd pe semne să i-se facă vreo întrebare. Apoi reluă:

— Inelul acela mi-era scump odată; odioară, acum nu!

Neliniștit, îl întrerupsei și mă oferii să-l însoțesc spre casă, unde domnișoara Lisetta așteaptă poate muncită de dureri și, adăogii, că, dacă binevoiește, ar putea să-mi vorbească pe drum.

— Da, da, răspunse, fără să se miște; de altfel, aproape am și sfîrșit. Toate suferințele, care se pot îndura acî pe pămînt, pe toate le-am îndurat timp de doisprezece ani, numai și numai pentru ca ființa asta

să devină o artistă. Mi-o făgăduise încă de cînd era copilă, întîi în fața lui Dumnezeu, apoi în fața Madonei — căci vezi, domnule, ori'ce artist e credincios! — Și devenea o artistă, și încă o mare artistă! Muream de foame, domnule, și mă hrăneam cu nădejdea. Ei bine, vine un tînăr, un tînăr bogat, unul care habar n'are de ce va să zică acea artă, un tînăr care zice: Te iau în căsătorie, dar nu vreau să știu de scenă, de strălucire, de glorie, de nimic. Și-atunci, domnul meu, uită de Dumnezeu, uită de Madona, uită tot și sdrobește fără milă, inima acestui bătrîn. Dar nu-i destul. . . .

— In sfîrșit, d-le Zuane, exclamai, ne mai putînd răbda; să mergem, e tîrziu.

— Nu-i destul, urmă el, sculîndu-se. — Bărbatul moare, pentrucă vezi, acolo sus, în ceruri, înțelegi, acolo veghiază o dreptate.

Sărmana doamnă, înfrîntă de durere, își împreună mîinile.

— O doamne, asta nu! — zise ea.

Mi-e peste putință să pot povesti bine, ceea ce urmă atunci. Poate că nimeni n'ar putea-o. Știu atît, că d-l Zuane scoase un țipăt,

că alergă lume, și se iscă o învâlmășeală, că orbul fu smuls la o parte și că Fidelia mă rugă s'o însoțesc numaidecît afară la aer proaspăt, în singurătate.

Viscolul se potolise; în schimb însă era un frig ascuțit, pătrunzător. Vîrful lui Piz Vogel fumega încă sub puzderia de zăpadă. Apucărăm tăcuți spre cealaltă parte, spre partea în care luna lumina un orizont jos, larg, crestat în întregime cu vîrfuri negre de brazi, întinzîndu-se între doi munți mari înălbiți cu zăpadă. Dincolo de vila inginerului C., frigul era mai puțin ascuțit; tovarășa mea își încetinî pasul.

— Să mă iertați, zise ea, dacă vă pricinuesc atîtea supărări. E cea dintîi și cea din urmă oară. De acum nu mă veți mai vedea niciodată. Mîine sper că veți avea bună-tatea să mai faceți încă ceva pentru mine și apoi nu veți mai auzi nici chiar de numele meu. Niciodată! Fidelia e numele meu, și nu pot fi altfel decît credincioasă.

Rostind aceste cuvinte din urmă, glasul ei scăzù, se stinse aproape, ca și cum sub ele s'ar fi aseuns cine știe ce înteles trist. Ochii i se muiaseră în lacrimi. „N'o să mă mai ve-

deți, nu veți mai auzi de numele meu". Pentru ce zicea așa? Ce-avea de gând să facă? Simțeam că mi se strânge inima. Putea oare să se frămînte atîta durere în sufletul ei gingaș, cînd ea mi se arăta atît de senină!

Cu chipul ei, cu vocea aceea, cu numele acela neobișnuit de duios, îmi apărea ca una din acele întrupări care se iubesc numai în vis.

— El mi-a pus numele de Fidelia, zise ea. Ați înțeles, nu e așa, că e tatăl meu? Și el sârmanul n'a vrut s'o spună. I-ar fi părut rușinea cu mult mai mare. Nu zic că nu sînt vinovată. E adevărat că făgăduisem înaintea lui D-zeu și înaintea Madonei. Bietul tată, poate că el pusese prea mare temeiul pe făgăduințele unei copile, poate că D-zeu nu și-a pus atîta. Dar nu vreau de loc să-l judec pe bietul tata. Eu nu am nici un năcaz pe el. Numai, vezi, n'am putut...

Aici nu mai putu să rabde la amintirea asprelor cuvinte care-o răniseră mai mult. I se stinse glasul.

— A fost prea amar, adăogî după o clipă, suspinînd. Prea cumplit! Pentrucă el,

drăguțul, cu toate astea, îl iubea mult pe tata și, de-am încercat să mă întorc iarăși lângă tatăl meu, e că m'a îndemnat el, de acolo de sus, din paradisul lui. Numai nu vrea cu niciun chip să ies pe scenă. De-acum înainte am pierdut or'ce nădejde, cum c'aș putea să împac pe tata. Nici chiar inelul dela biata mama nu mi-a ajutat la nimic, n'a putut să-l înduplece.

Mă așteptam la asta, da; dar vroiam totuși să încerc pentru cea din urmă oară.

Și acum aș vrea să vă rog să vorbiți miine cu Lisetta.

Răspunsei că sînt gata la or'ce.

— Datoresc atîta recunoștință, mai mult a or'cui, Lisettei, — zise ea. — A făcut sărmana tot ceeace putea ca să mă ajute. Să-i spuneți că nu-i scriu, pentrucă nu pot și nici nu știu dacă îi voi mai scrie vreodată; dar că întreaga mea avere îi rămîne ei și că hîrtille și banii se găsesc la Milan încredințate avocatului Benvenuti, strada S. Andrea No. 23. Vreți să însemnați ?

Insemnai în carnetul meu, la lumina lunei, numele și adresa. Inima mi se sbătea puter-

nic; aveam senzația că scriu ceva sinistru, că însemn acolo sfârșitul unei vieți, sfârșitul acelei gingașe și frumoase ființe atît de tînără, atît de iubitoare și atît de blîndă cu înverșunatul fanatic care-o ucidea fără milă.

— Gata, zisei eu, așezîndu-mi carnetul la loc.

Ajunsesem în locul acela, unde din aleia principală se desface cărarea care duce în spre lac.

— Aș vrea să mergem la lac, zise ea liniștită, ca și cum totul s'ar fi sfîrșit în pace; și-mi pomeni de-o carte a mea, unde e vorba despre acest lac Alpin. Ideia de a merge spre lac, în clipa aceea, mă izbi pînă într'atît încît mă împotrivii cu o adevărată groază,

Fidelia zîmbi puțin.—Să ne întoarcem atunci — zise ea; și după ce făcurăm cîtiva pași, în tăcere, începù să cînte încet:

N'aș vrea să sufăr în infern,
Osînda focului etern.

Atunci îmi venii în fire; și mă simțiam oarecum rușinat că putusem o clipă s'o bănuiesc de gînduri rele și că mă dedesem pe față. Vroiam acum s'o întreb, ce avea de gînd să facă, și nu îndrăzneam. Ea nu mai vorbea. După ce trecurăm de vila C. însă, îmi spuse

că ar fi vrut să-mi spună mai dinainte numele ei, că bărbatul ei se numia Vida, dar că-l tănuise pentruca nu cumva tatăl ei, auzindu-l din întâmplare, să plece pe neașteptate din S. Bernardino. Ajunserăm în satul liniștit și poleit cu lună. Când să suim scările otelului Brocco, îmi luaiu inima în dinți, și începui:

— Plecați ?

— Mîine dimineață.

— Și aş putea să știu ?

La început șovăi.

— Vă spun răspunse încet, șoptit; dar să nu aștepte și sora mea. Pot să am încredere în d-voastră.

— Plec, mă duc la Marsilia.

O privii lung, și-i întinsei mîna fără să pot vorbi. Ea îmi întinse pe a ei.

Ni se părù atunci, c'auzim vorbind undeva, în apropiere.

— Mîine dimineață, cînd voi pleca, zise ea grăbit, să nu veniți să mă salutați. Prietenii d-voastră sînt prea răutăcioși, și destul că vor căuta să mă vorbiască de rău pentru familiaritatea mea de astă seară. Să nu spuneți nimănui nimic, vă rog.

Așa suntem noi venețienele.

Ii strînsei mîna tare, puternic. Fu un adio mut, tăcut.

— Așa dară, îmi zise, a doua zi dimineața la isvor, domnișoara Prina, scăpărînd de ironie — cred că eri seară, veți fi aflat versul acela?

— Care vers? zisei eu.

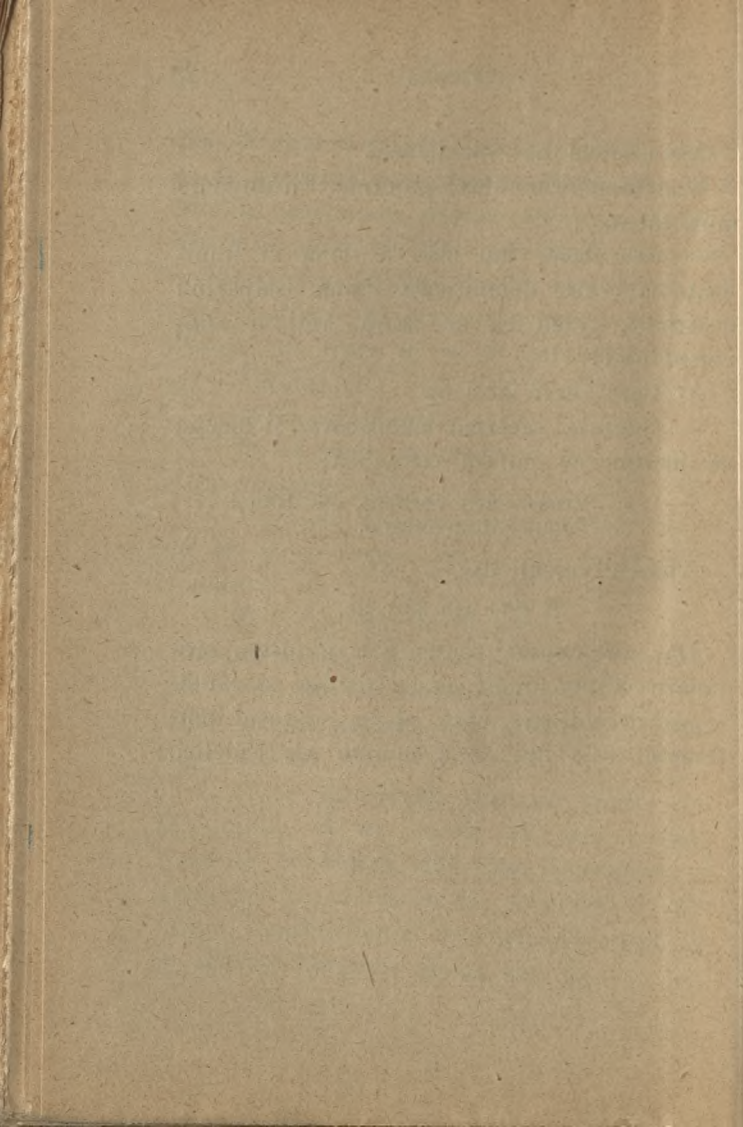
— Șiretule! exclamă domnișoara, și începù să declame cu emfază sarcastică:

Vreau să-ți vorbesc, dar totuși.
Tăcut rămîn mereu.

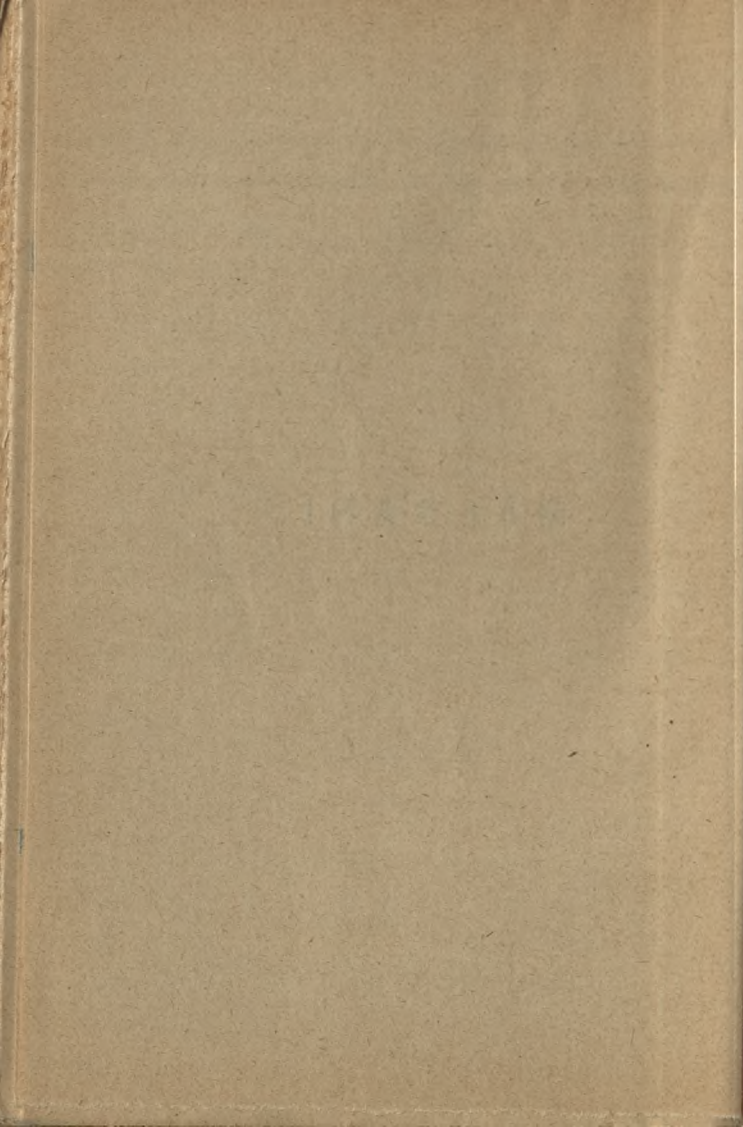
Aflasem versul, da:

Și zic: așa sint eu.

Dar nu-l spusei, pentru c'ar fi fost o profanare să încredințez acestei trufașe și răutăcioase domnișoare, care mi-era cu totul indiferentă, cele din urmă cuvinte ale Fideliei.

M À L G A R I

MĂLGARI

De mult, foarte de mult, spune povestea, un poet bătrîn, rege al unei țări depărtate, a cîntat pe țărmul mării un poem duios, așa de duios, că s'a înduioșat el singur de cîntecul lui, și ochii i s'au înrouat de lacrimi, și lacrimile lui, picurînd în mare, s'au prefăcut în boabe de mărgăritar.

Din întîmplare, acum trei sute de ani, un pescar a cules din undele mării pe cea mai mîndră dintre aceste boabe, un mărgăritar turnat în chip de inimă, pe care Dogele Veneției din vremea aceea îl dăruî Escelenței Sale Contarina Contarini, soția unui *Cao*, al republicei. Era frumoasă Contarini, era bogată și virtuoasă, nu era însă fericită Contarini;

căci abia număraseră trei ani de căsnicie, cînd moartea-îi fulgeră dela sîn, singura copilă ce avea și, cum de atunci se strecuraseră doisprezece ani, pierduse or'ce nădejde, și ea și soțul ei, cum că Dumnezeu se va îndura să le hărăzească o altă fetiță, în locul celei moarte.

Intr'o zi, cînd Contarina cobora din gondolă, ea să meargă la predică în cîmpul Zanipolo, o întîmpină o femeie sărmană, cu doi copii sfrijiți și trențăroși, care-i ceru milă cu lacrimi în ochi.

Contarina îi dăte un țechin, și sărmana femeie, într'un avînt de recunoștință, îi soroci: „Prea curata Madonă să vă dea bucurii și D-zeu să vă binecuvinteze, Escelénță, dimpreună cu copiii d-voastră!“.

Doamna se turbură amar și, abătută de tristețe intră la S. Zanipolo, unde află un călugăr predicînd despre îndatoririle mamei către copiii săi, și povestea ascultătorilor pilda Corneliei Romane, care a zis despre copiii ei aceste vorbe neuitate: „Iată sculele mele“. Și sufletul Contarinei atunci fu încins de-o dorință vie, arzătoare, și un gînd luminos îi

străbătù mintea: Ah, dacă aş putea să-mi am iarăşi copila mea, în locul nestimatei ce mi-a dăruit Dogele! Pornind apoi spre palat, Contarina adormi în gondolă, legănată de valuri şi alintată de dor, şi'n vis, auzi un glas tainic, care-i şopti: „De vrei să n'o mai pierzi, păzeşte să n'o fure cîntecul şi poezia.“ Şi Contarina se trezeşte numaidecît, înminunată de-un asemenea vis, pe care în deşert se încerca să şi-l tălmăcească. Grăuntele une nelinişti cumplite i se strecură în suflet şi, coborînd în palat, auzi o larmă şi un sgomot mare. Slujitorii curţii se luaseră la ceartă între dînşii şi, ieşind cu toţii buluc întru întîmpinarea stăpînei, prinseră să se învinuiască unul pe altul, cum c'au lăsat deschisă poarta dela drum şi că cineva se strecurase pe furiş în camera Excelenţei Sale şi lăsase o fetiţă în leagănul cel de argint, rămas pustiu de doisprezece ani. Contarina buimăcită, scoase un ţipăt şi, 'nlăturîndu-i pe toţi cu o mişcare a mîinii, se năpusti năvalnic în spre camera ei.

* * *

Şi, într'adevăr, în leagănul cel de argint află o copiliţă albă ca şi alabastru, cu doi

ochi ca unda mării, o copiliță, care cum o văzù, se oprì din plîns și-i întinse mînușitele zîmbind.

Contarina alergă apoi repede la cutia în care își păstra giuvaericelele și pietrele-i scumpe; cutia era deschisă, iar mărgăritarul ce-i dăruise Dogele, nicăieri. Înțelese atunci că Dumnezeu îi pătrunsesese aceea dorință arzătoare, ce-i eucerise inima la Zanipolo și că-i împlinise sorocirea făcută de sărmana cerșetoare. Neștiind ce să mai facă de bucurie, îmbracă mititica în rochița copilei celei moarte și, chemîndu-și soțul, îi istorisì totul de-a fir a păr: cum îi menise cerșetoarea, cum gîndise ea la Zanipolo și cum se îndeplinesc minunea. Excelența Sa Giovanni Contarini răspunse că nu poate fi vorba de nici o minune, cîci că vreun hoț, pesemne, se strecurase în palat, furase mărgăritarul și lăsase în locu-i fetița. Văzîndu-și însă soția atît de fericită, primì din tot sufletul, ca micuța să rămîie fată a lor și, fiindcă atunci era tocmai în ziua de Santa Margherita, hotărîră să-i zică Margherita, adică mărgăritar. Mai tîrziu însă, în semn de desmierdare, i-au zis cu toții Mălgari.

Mălgari se făcù mare și frumoasă, și ar fi fost poate cea mai mîndră copilă din Venetia, dacă obrazii ei n'ar fi fost atît de păliți, așa de vesteji și de uscați precum erau. Slujitorii casei și lumea răutăcioasă din Venetia grăia într'ascuns, cum că Mălgari ar fi din sînge de țigan; dar ea avea un chip așa de gingaș, și-un glas așa de dulce și de fermecător, încît numai un suflet pizmaș putea să gîndească așa ceva. Fiind înzestrată cu o simțire vioaie, Mălgari era foarte veselă, sglobie și neastîmpărată, glumea și se juca toată ziua, zbuclind adesea într'un rîs scurt, argintiu, intrilurat; dacă auzea însă o răutate, o vorbă urîță sau murdară, dacă vedea o faptă răutăcioasă sau josnică, dacă i se povestea din durerile și mîhnirile lumii, dacă uneori, tatăl și mama ei se certau între dînșii și mai ales dacă simțea că'n fața ei s'a spus o minciună, atunci se întuneca numaidecît, învăluindu-se într'o tristețe grea, tăcută. Era de patru ani, cînd, într'o noapte de vară, un necunoscut trecù prin preajma palatului, cîntînd un cîntec din gură, însoțit de dulci picurări de chitară. Mălgari, care dormia cu mamă-sa, se trezi

se strecură binișor din pat și se duse la fereastră, unde ascultă cîntecul pînă tîrziu, pînă ce se pierdù încet în spre S. Alvise și, cînd nu se mai auzi nimic, căzù jos, în ne-simțire.

Cînd se desmetici apoi, în pat, lîngă mama sa, o rugă s'o lase din nou la fereastră, ca să audă iarăși cîntecul și picurările acele dulci. Din clipa aceea, o cuprinseseră niște friguri arzătoare, și aiurì trei zile și trei nopți, și'n aiurările ei, spunea că o chiamă cineva departe, că ea nu e venețiană, că auzise un glas din țara ei și că trebuie să plece și, îmbrățișînd cu patimă pe sărmana Contarini, îi zicea mereu: „Mamă, mamă, du-mă departe!“.

Atunci Contarina, aducîndu-și aminte de cuvintele acelea tainice, auzite în vis și cugetînd că în Veneția ar fi fost peste putință să-și păzească fata de amăgirile cîntecului și-ale poeziei, hotărî să plece numaidecît în insula Syra din Archipelagul grec, unde-aveau un palat strălucit, care-și înălța falnicu-i trup din mijlocul unor păduri de măslini, de portocali și de dafini. Escelența Sa Contarini răs-

punse că asta ar fi o nebunie, și că el nu se poate despărți de Veneția. Contarina însă stăruî neînduplecată în hotărîrea ei și plecă singură cu Mălgari.

* * *

De-acum, n'ai să mai auzi cîntări în țara Syrei. De pretutindeni, cîntăreții-s prigoniți și alungați.

Nimeni nu mai e volnic acum, să-și tremure glasul în cîntec de dor, să-și alinte coardele chitarei în picurări de note dulci, sau să-și plimbe arcu pe vioară, înfiorînd strunele supt cîntări de vrajă.

De-acum, n'ai să mai așculți cîntări în țara Syrei. Contarina a poruncit, ca nici clopotele dela biserică să nu mai fie trase, căci chiar în seara venirii ei, Mălgari simțise că-i se răvășește și i se îturbură sufletul, auzindu-le răsunînd în singurătatea aceea și învălmășindu-și cîntecul lor de aramă cu vîjiitul vîntului și al mării.

Cu toate astea, Mălgari nu mai fu copila aceea veselă și senină de altădată. Se jucara acum, și nu mai rîdea aproape niciodată.

se simția însă mulțumită, că se afla acolo în mijlocul mării, și ceasuri întregi le petrecea stînd pe țărm și ascultînd pierdută în visări, la mugetul uriaș al Egeei.

Cu cît creștea mai mare, sporea într'însa dragostea pentru citit, și zăbovea cîte-o zi întreagă, închisă în biblioteca palatului, unde mamă-sa o găsi o dată citind pe Tasso, cu ochii scînteitori de plăcere, cuprinsă de căldura unui farmec neînțeleles, îmbătată de poezie. Contarina dete poruncă atunci, ca toate cărțile cu versuri să fie arse numaidecît.

Excelența Sa Contarini nu venea la Syra decît o dată sau de două ori pe an, și nu zăbovea niciodată mai mult de trei zile. La început, era mîniat pe ceea ce numea el nebunia nevestei-sale; mai pe urmă însă, se obișnuî. Mălgari suferea în taină, văzînd prăpastia săpată între tatăl și mama ei, și rugase de multe ori pe mamă-sa, să se întoarne iarăși la Veneția, neștiind încă taina obîrșiei sale și neștiind să-și tălmăcească venirea lor la Syra, pe care o punea în seama acelu caprițiu al ei de copilă bolnavă.

Dar mamă-sa, sărmana, o rugase în tot-

deauna, întâi cu sărutări și desmierdări, apoi cu lacrimi în ochi, să nu mai stărne.

Pornise pe treisprezece ani Mălgari, cînd o camerieră alungată din palat, îi spuse, din răsburare, cum că ea fusese adusă în casa aceea de mîna unor țigani. Mălgari simți că înghiață, se făcù mai albă decît un mărgăritar și răspunse aceleia: „Te iert“, și alergă numai-decît la mamă-sa, căreia-i cerù, cu tăria aceea aspră a unei mici regine, să-i spună povestea obîrșiei ei. Contarina îi povestì atunci, cu glai tremurător, minunea din ziua de Santa Mars gherita, și frumoasa față palidă a copile-Mălgari se ilumină deodată, ca și cum de supt pelița galbenă a obrazilor ei ar fi izvorît lumina unor zori aprinși.

„Da, mamă, zise ea, eu simt că nu-s țigancă ci sînt mărgăritar; nu trebuie însă s'o spunem nici văzduhului, ca să nu mă veștejesc, și nici mării, să nu mă fure. Acum, spune-mi, te rog, de ce nu lași pe nimeni să mai cînte și de ce nu m'ai lăsat să citesc cartea aceea așa de frumoasă“. Contarina nu răspunse nimic, și Mălgari se mulțumì numai să-i șop-

tească la ureche: „Ce mult aş vrea, să ne întoarcem la Veneția“!

* * *

Chiar în seara aceea, copila coborî la ţărm, într'un sîn de mare tainic, închis între două stînci negre, mohorîte, unde valul mării doarme liniştit pe nisipul mărunţ şi sclipitor, şi unde pinul-ombelifer, ridicându-şi coama peste dumbrăvile de dafin, freamătă duios la fiecă adiere de vînt, ce se strecoară prin văzduh. Mălgari avu simţimîntul că niciodată nu iubise marea mai mult ca atunci. Se lăsă moale pe nisip, tolănindu-se în preajma undelor liniştită, care-i desmerdară trupul într'o învăluire uşoară; şi undele erau aşa de încropite, de moi şi de gingaşe în atingerea lor, că Mălgari vorbi cu ele, încet, duios, într'o limbă tainică, şi-i se părea că trăieşte iarăşi vechia ei viaţă de mărgăritar al mării şi, deschizîndu-şi inima, ceru apelor cari o zămisliseră să-i redea farmecul acela pe care-l simţise într'o noapte la Veneția, cînd un necunoscut a trecut pe supţ fereastră, cîntînd din chitară, şi farmecul care-i cucerise sufletul, cetînd povestea Clorindei şi

a lui Tancred. Și undele-i răspundeau încet, misterios, adormitor, și părea că în șoaptele lor se ascunde ceva și dintr'un farmec și dintr'altul. Cerul și marea erau prăbușite într'un întuneric des, nestrăbătut; dar, puțin câte puțin, plutind între vis și viață, Mălgari văzu niște luminițe argintii lunecînd în spre ea din depărtare; deosebi apoi, în fiecare luminiță, câte un chip omenesc și, cînd se apropiară mai mult, lămurî un pîlc de fecioare, unele bălane, altele oachieșe, cari despicau repede apele scînteietoare, cu mînușite suptîri, împrôșcînd în toate părțile puzderii de briliante. Trecură înainte fulgerător de repede și așa de aproape de Mălgari, încît strălucirea lor ilumină deodată stîncile, țărnul și pădurea.

Fiecare căpșor se uita din treacăt la Mălgari, niciuna însă nu se apropia de ea, afară de cea din urmă, care, ocolind stîncile, intră în golf și se oprî la cîtiva pași de țărnu.

— Cine ești? — o întreabă Mălgari.

— Nereidi.

— Nereidi? Atunci știi să prezici viitorul?

— Da.

— Spune-mi-l pe al meu.

Mica Nereidă o privi puțin și-i răspunse:

— Din cîntec și din poezie ești născută, în cîntec și în poezie te vei reîntoarce.

Nereidi avea o față gingașă ca de copilă; dar ochii ei aveau într'înșii ceva din frumusețea, din melancolia și din adîncimea ochilor unei femei de treizeci de ani.

— Ce frumoasă ești! zise Mălgari. — Vin de dă-mi o sărutare

— Nu pot. Nereidelor nu li-e dat să atingă țărnul.

— Ne-om mai vedea vreodată?

— Eu sînt din lumea mării, răspunse căpșiorul cel oachieș și melancolic; tu ești din lumina cerului.

Și, fără să-și ia rămas bun, coti repede și dispărû după stîncă, luîndu-se după surorile ei.

Mălgari se întoarse acasă; nu pomeni însă nimic de Nereide și niciodată nu mai întrebă pe Contarina de ce-o ferea cu atîta pază de cîntec și de poezie.

Din seara aceea, Mălgari se închise într'o seriozitate adîncă, și devenea tot mai senină și mai pioasă. Nimeni nu suferea în insula Syra, fără ca să sufere și ea, și fără să se

bucure din partea ei de milă, de ajutor și de mîngîiere. Ea pătrundea în casele și în sufletele oamenilor sărmani, și pretutindeni lăsa în urma ei o diră de lumină.

Adesea pe înserate, se cobora la mare, în sinul acela tainic, dar Nereidele nu i s'au mai arătat niciodată.

La cincisprezece ani, părea a fi de optsprezece, așa era de înaltă la trup și de gingașă la chip; și Contarina căzuse pe gînduri, chibzuind de trebuie s'o mărite, sau nu. Giovanni Contarini nu venise de doi ani, și seria rar, o dată la două luni, cînd corabia Borsarilor, negustorii din Rialto, trecînd spre Smirna, poposea și la insulă.

Odată corabia n'aduse scrisori, aduse în schimb vestea cum că o ciumă cumplită izbucnise în Veneția. Contarina se îngrijoră și se cătrăni amar, gîndind la primejdia în care se afla soțul ei, și la muștrarea de cuget ce-ar cuprinde-o, dacă el ar fi izbit de molimă și ea n'ar fi de față să-l îngrijească.

Dar mult mai mult se îngrijoră, cînd Mălgari îi spuse verde în față că datoria lor e să se reîntoarcă la Veneția și că trebuie s'o

îndeplinească. Contarina își plecă capul resemnată, ca și cum și l-ar fi plecat înaintea voinței lui D-zeu, și cincisprezece zile după aceea, cele două femei, intrară în palatul lor din Madonna dell'Orto, unde Giovanni Contarini murise lovit de ciumă c'o zi înainte. Contarina plînsese mult, plînsese lacrimi de des-nădejde și, frîntă de durere, propuse fetei să plece iarăși la Syra; copila însă, care nu țipase și nu plînsese de loc, îi răspunse că dacă Contarini murise părăsit, păcatul apăsa asupra lor și trebuiau deci să-l ispășiască. Ea însăși, din partea ei, dorea să coboare în mijlocul ciumaților și să-i îngrijiască ca o mamă. Contarina simți că se prăbușește pămîntul supt ea, dar nu îndrăsnî să-i se împotriviască, pentru că Mălgari vorbise hotărît ca o regină, și dulce ca o sfîntă.

* * *

Mălgari se așternu numaidecît pe muncă. Bieții ciumați erau părăsiți, de frică, chiar și de rudele lor, și erau tîrîți sărmanii să moară pe drumuri. Mălgari însă, cu frumusețea aceea tainică a ei, cu glasul ei dulce și

cu atingerea gingașă a mâinilor ei îndemănațice, fu chemată și binecuvîntată de bogați ca și de săraci, și toți îi ziceau acum *Madonna dell'Orto*. Ea îngrijî, între alții, și pe un tînăr muzicant, un strein venit din țara Nordului, pe care-l atrăsese Italia, această țară a cîntecului. Era un tînăr frumos și gingaș, care după ce se lecuî, se îndrăgosti de Mălgari; un putù însă să-și măturisească dragostea lui, pentrucă ea, simțind în sufletu-i aceeași dragoste și gîndind că acum nu era vreme de iubit, încetă deodată de a mai merge la el. După ce molima se stinse, gîndul ei prinse iarăși să sboare la chipul gingaș al muzicantului strein, dar nu-l mai văzù nici-odată.

Senatul o încărcă cu cinste și cu onoruri mari, iar Dogele merse și mai departe: o cerù de soție.

Contarina, cu toate necazurile și sbuciumările, prin care trecuse, și cu toată împotrivirea fetei, fu de părere că nu se putea trece peste propunerea Dogelui. Mălgari însă îl respinse și adăogă, numai așa în glumă că, dacă el va înzestra toate fetele sărace și

va da sălaş tutulor cerşetorilor din Veneția, atunci s'ar mai răsgîndi puțin; iar dacă ar ridică din piața lui S. Marco, clopotul pe care nu-l putea suferi, atunci s'ar hotărî poate să-l ia și de soț.

Dogele-i răspunse, că cele dintîi două lucruri vor fi îndeplinite numaidecît și că va îndeplini și pe cel din urmă, în al treilea an al căsătoriei lor.

Mălgari se întristă amar, pentrucă, dacă ar fi zis *nu*, smulgea atunci pîinea, adăpostul și bucuria atîtor ființe sărmame, iar să zică *da*, simțea că n'ò lasă sufletul, n'ò lasă inima ei.

Văzù în cele din urmă că binele e de partea jertfei, și hotărî să se jertfească.

* * *

Ca să mai tărăgănească lucrurile. Mălgari cerù ca nunta să se facă în insula Syra.

Dogele se învoi, și cei doi logodnici porniră în două corăbii ale republicei, însoțiți de rudele lor și de un mare număr de prieteni, de oameni și de slujitori ai curții. Era o lună plină de August, și a doua noapte de călătorie, o noapte strălucită. Mălgari ieși către

miezul nopții, singură pe covertă, ca să se bucure de lumina lunei și de răcoarea nopții.

Șta singură la proră, contemplînd marea, și, după cîtva timp, observă un marinar sfios, care-ar fi vrut să se apropie de ea, dar nu îndrăsnea. Întrebîndu-l ce vrea, află că el e tînărul muzicant de odinioară, pe care ea-l lecuisse de ciură. Mălgari se tulbură adînc, simțea că i se răvășește sîngele, și nu putu nici măcar să-l întrebe, cum de se află pe corabie, preschimbat în haine de marinar; și tînărul îi spuse mai departe, cît de mult suferise el, în urma părăsirii ei neașteptate, dar că acum se simțea foarte fericit că cel puțin putea să-i zică: „Mulțumesc“. Pentru înțtia oară în viața ei, obrazii copilei Mălgari se înrumeniră ușor, ca sub adierea unei flăcări nevăzute și, rugat de ea, streinul acesta necunoscut începù să-i vorbească despre țara lui. Era o țară depărtată, o țară pierdută în fundul Nordului, încinsă la miazăzi și la apus cu brîul unei mări, în care vara se răscolesc furtuni, și iarna se așterne gheață; o țară tristă și săracă, semănată cu stînci, cu lacuri și cu păduri de mesteacăn, din a căror

coajă, oamenii-și plămădesc pâinea lor, în anii de lipsă: o țară cu oameni buni și simpli, cu pescari cari rătăcesc pe lacuri, în trunchiuri scobite de brazi și cari caută păstrăvul supt cascadele spumegoase; o țară cu vînători îndrăsneți, cari urmăresc rața sălbatecă pînă departe, pe valurile mării, și cari sbor în sănii repezi, gonind fără preget ursul, vulpea și lupul; o țară fără aur, sfirși tînărul, dar pe care D-zeu a dăruit-o din belșug cu cele mai frumoase lucruri ce sînt pe lume: cîntecul și poezia.

Mălgari tresări ca arsă. „Cum?“ exclamă ea, „cum de poți să spui asta?“

Atunci streinul îi vorbi despre un măreț poem al țării sale, pe care poporul îl cîntă încă mereu, iarna în casă, lîngă vatră, iar vara pretutindeni, în largul țării, pe întinsul livezilor, pe malurile înflorite ale lacurilor, pe țărmurii de stîncă ai mării. Și-i povestî părțile cele mai frumoase din poem, povești de iubire, povești de ură, povești de pace, povești de război. La urmă, îi spuse apoi povestea unui poet bătrîn și plin de faimă, care cîntînd odată pe țărmul mării, s'a înduioșat

el singur de cîntecul lui, și ochii i s'au umplut cu lacrimi, și lacrămile lui picurînd în mare, s'au prefăcut în boabe de mărgăritar.

Mălgari asculta neclintită, cu ochii mari, tîntiți în fața streinului, apăsîndu-și mîinile de ghiată pe pieptul plin de iubire și învins de-o durere ucigătoare.

„De ce?“ — șopti ea, după ce tăcu tînărul „de ce nu te-am văzut mai înainte?“

Și îndată se căl de aceste vorbe, și se întoarse cu fața în spre mare, privind-o în tăcere.

Și iată, nu departe, i se arătară deodată luminițile acelea argintii și plutitoare, căpșoarele oacheșe și bălane ale Nereidelor, și-i se părù că printre ele recunoaște și pe Nereida ei, singura care aruncâ o privire în spre corabie, o privire tainică, și plină de înțeles.

„Cîntă-mi“, zise ea deodată către tînăr, „cată-mi cîntecul bătrînului bard“.

* * *

Tînărul plecă și-și aduse vioara, o vioară italiană. „Mulțumesc“, zise Mălgari.

„Așteaptă însă puțin, căci nu vreau să fiu

văzută de nimeni“, și se așază între tunul dela proră și între parcmalicul corăbiei.

Din strunele înfiorate ale viorii, prinse să izvorască o muzică cerească, în care cîntărețul își vărsa toată nostalgia și toată patima lui de artist pribeag și îndrăgostit.

Delfinii înamorați se îmbulzeau în spre corabie, ca atrași de-o putere nevăzută; marinarii și ofițerii, slujitorii și domnii, toți alergară sus, pe covertă, chiemați de puterea magică a cîntecului, și streinul cîntăreț cînta înaintea pierdut, cu toată patima lui de artist îndrăgostit. Cînd observă însă lumea din juru-i, se întrepruse brusc și vrù să se despartă de Mălgari; dar, în locul în care stătuse Mălgari nu mai află decît o năframă scăldată în lacrimi.

Lumea rămase uimită, și crezù că Mălgari s'a aruncat în mare, pentru ca să nu-i mai fie soție Dogelui.

Contarina Contarini murì cu inima sfărîmată de durere, văzîndu-și fata prefăcută în mărgaritar și prăbușită în adîncurile Adriaticei.

Dacă din Mălgari n'a mai rămas decît o năframă scăldată în lacrimi, e că mărăgă-

ritarul era plăzmit din lacrămile și din inima unui poet; și mai știm apoi cuvintele triste ale micii Nereide:

„Eu sînt din lumea mării, tu ești din lumea cerului“.

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Antonio Fogazzaro (Notiță bio-bibliografică)	5
Idile spulberate.	17
Fidelia	61
Mălgari	91

BIBLIOTECA ROMÂNEASCA

ENCICLOPEDICĂ SOCEC

va cuprinde:

1. Toți autorii români vechi și noi în ediții, și prescurtate și complete, cu studii biografice și critice.
2. Toate capodoperele literaturilor străine, vechi și moderne, traduse din original, de unli din **cei mai însemnați scriitori** contemporani.
3. Culegeri din literatura poporană și frumoasă, românească și străină.
4. Cărți distractive de pe toate terenurile.
5. Cărți de literatură, știință și artă pentru tinerime.
6. Mici tratate despre deosebite îndeletniciri omenești.
7. Mici tratate, frumos scrise, în care se va sintetiza cunoștințele despre cestiunile mai însemnate din **știință, artă și istorie.**

Toate operele literare sînt însoțite de analize explicative și revăzute de oamenii competenți, așa că, din acest punct de vedere, această publicațiune se deosebete de toate celelalte publicațiuni de până acum.

Prețul 30 bani numărul simplu

„	55	„	„	dublu
„	80	„	„	triplu
„	1	leu	„	cadrublu

„Biblioteca Românească Enciclopedică Socec“ se găsește de vânzare la toate Librăriile și depozitarii de ziare din țară.

DIN BIBLIOTECA ROMĂNEASCĂ ENCICLOPEDICĂ „SOCEC“

au apărut următoarele numere:

	L. B.
No. 1. 1877, Schițe din Războiu, de <i>Em. Gârleanu</i>	—,30
No. 2. Poeziile Văcăreștilor, cu un studiu de <i>Al. Odobescu</i>	—,30
No. 3. Morărița lui Alarcon, trad. de <i>Nicolae</i> <i>I. Bazilescu</i>	—,30
No. 4. Facerea lumii, povestire de <i>Ion Dra-</i> <i>goslav</i>	—,30
No. 5. Poezii, de <i>Corneliu Moldovanu</i>	—,30
No. 6. Antigona, traducere din grecește, de <i>Mihail Dragomirescu</i>	—,30
No. 7. Halima, sau O mie și una de nopți, tradusă de <i>Ion Barac</i> , revăzută de <i>Em. Gârleanu</i>	—,30
No. 8. Povestiri alese, de <i>Cehov</i> , traduse de <i>N. Dunăreanu</i>	—,30
No. 9 și 10. Povestirile lui <i>Mihail Eminescu</i>	—,55
No. 11 și 12. Nevestele artiștilor (<i>Les femmes</i> <i>d'artistes</i>), traducere de <i>Em. Gârleanu</i>	—,55
No. 13. Pentru Sceptru (<i>Pour la Courone</i>)	—,30
No. 14. Teatru pentru băeți	—,30
No. 15. Piatra-Corbului. — Soveja de <i>Al. Russo</i> .	
No. 16. Băiatul lui Moș-Turcu, nuvele de <i>Al. Cazaban</i>	
No. 17—18. Mincinoasa carte de vânătorie, de <i>Al.</i> <i>Odobescu</i> ,	—,3
No. 19. Teatru Școlar pentru fete, de <i>Eufrosina</i> <i>Ion Adam</i>	—,3
No. 20. Istoria lui Ștefan Vodă cel Mare și cel Bun de <i>P. Ispirescu</i>	—,3
No. 21—24. Calendarul literar și artistic pe 1909	1,—
No. 25.—Desrobirea țiganilor. Ștergerea privile- giilor boieroști. Emanciparea țăranilor de <i>Mihail Kogălniceanu</i>	—,3
No. 26-27. Teatru pentru copii de <i>I. C. Lunčan</i> și <i>G. D. Mugur</i>	—,5
No. 28.—Iluzii pierdute (schițe) de <i>Mihail Ko-</i> <i>gălniceanu</i>	—,30

1100